

1. MAJ

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir. 12 jugotir 6 dia

TRST 1. maj 1949

LETO ČETRTO številka 163

Napredni ljudje vsega sveta se spet združujejo k velikim proslavam največjega praznika delovnega ljudstva — 1. maja. Nekaj mogočnega je v tem dnevu, nekaj, kar postavlja pred napredno človeštvo naše dobe vse najsvetlejšje tradicije hrabrega in revolucionarnega delavskega razreda od njegovih prvih organiziranih uporov proti kapitalističnim izkoriščevalcem, od njegovih prvih krvavih žrtev v bojih za socialno osvoboditev pa vse do veličastnih zmag v zadnjih desetletjih in posebno v času med in po drugi svetovni vojni, ki jih je nerojski in revolucionarni delavski razred izvajal v korist vseh delovnih demokratičnih ljudi sveta. Borba ruskega proletariata, kateremu so se pridružili ruski kmetje, nam je rodila v tem času veliko in mogočno Sovjetsko zvezo, trdnjavo napredka, trdnjavo socializma in neuničljivega borca za demokratični mir. Borba jugoslovanskih delavcev, množice naprednih, izkoriščanih malih kmetov in napredne inteligence je pod vodstvom slavne in prekaljene Komunistične partije Jugoslavije postavila tesno ob bok Sovjetski zvezi novo Jugoslavijo, silo, ki je kljub njeni mladosti ne morejo odvrniti od graditve socializma številne težave, ki se ji pri tem postavljajo na pot.

Iz teh svetlin tradicij svetovnega proletariata in svetovnih demokratičnih sil v tesni povezavi na jugoslovanske, je zajemalo tržasko demokratično gibanje smernice za svojo borbo in pri tem dosegalo take uspehe in zadajalo razrednemu sovražniku na svojem ozemlju in mednarodnemu imperializmu hude udarce.

Izraz vsega tega so bile vse dosedanje prvomajske manifestacije, ki so leto za letom mobilizirale nad stotisočglavo množico za nove borbe na revolucionarni razredni osnovi.

Tržaski proletariati je bil ponosen in bo vedno ostal na mogočnost svojih prvomajskih manifestacij po drugi svetovni vojni in na njih zdravo revolucionarno jedro.

Tudi letos so zdrave demokratične sile našega ozemlja imele namen organizirati prvomajsko manifestacijo na isti množični in revolucionarni osnovi kot pretekla leta. Bolj kot v preteklosti je bilo to potrebno letos in demokratična javnost je to potrebo globoko občutila, ker na svoji koži občuti težo nevarnega razrasta reakcije pod okriljem angloameriškega imperializma. Vsega tega ni občutil, oziroma ni hotel občutiti Vidali — človek, ki nima z narodno osvobodilno tradicijo tržskega proletariata nobene zveze — in je razbil že ustanovljeni enotni odbor za pripravo prvomajskih proslav, — vse to v znamenju gonje proti «Babičevi klikki», to je mimogrede povedano, proti onim silam, ki imajo svoje korenine v častni in krvavi narodnoosvobodilni borbi naših narodov. Vidali sicer tega ne pove javno, ker bi ga tako priznanje razkrinkalo do kraja. Povedo pa to dejstva, povedo to njegova dejanja. Ko je razbil enotni prvomajski nastop vseh demokratičnih sil, je zato, da bi ga še bolj odmaknil svetlim in revolucionarnim tradicijam, sklepal zvezo z Delavsko zbornico — direktno agenturo imperializma. Končno se je odločil, da bo na svoj sektaski, socialdemokratski in šovinistični način «proslavil» prvi maj.

«Proslavil» ga bo v krogu svojih maloštevilnih pristavev, jedro, zdravo jedro naših demokratičnih sil, naše demokratične množice pa ga bodo kljub vsemu in prav zato proslavile kot v preteklosti, sveste si svoje odgovornosti pred svetovnim demokratičnim gibanjem, sveste si svojih razrednih in revolucionarnih dolžnosti na Tržaskem ozemlju.

Naj živi borbeni 1. maj!

KRONIKA

NANKING IN ŠANGHAJ

osvobojena - Churchill je histeričen

Jugoslavija je imenovala Jasšo Petriča za novega jugoslovanskega poslanika v Albaniji.

Ameriški vojaški minister Kenneth Royall je podal ostavko.

Jugoslovanski uradni list «Borba» ugotavlja, da italijansko-jugoslovanski sporazum o ribolovu ne gre v račun italijanskim kapitalistom, da pa prinaša velike koristi malim ribcem. Istočasno ugotavlja, da je nezadovoljstvo italijanskih kapitalistov prišlo na enak način do izraza v fašističnem listu «Quotidian» in v komunistični «Unità», kar potrjuje skupne osnove različnih klevetnikov nove Jugoslavije.

V vodilnih angleških listih se čedalje bolj poudarja, da morajo zapadne države menjati svojo politiko do Francije. Španije tudi na zunanji. Pri tem poudarjajo važen strateški položaj pirenejskega polotoka in velike azalskega fašistične Španije v borbi proti komunizmu.

Socialistična stranka Avstrije je izdala resolucijo, v kateri zahteva ukinitve zavezniške kontrole nad njenim ozemljem.

Jugoslavija in Češkoslovaška sta zahtevali prisostvo svojih delegatov na konferenci v Zenevi, kjer bodo spreminjali sporazume o Mednarodnem rdečem križu.

Ob priliki proslave obletnice vstaje v Italiji, so imeli vodilni predstavniki naprednega gibanja v raznih mestih več govorov. V Turinu je Togliatti grajal gospodarsko politiko vlade in protiljudsko postopanje policije.

Zdi se, da v Belgiji pripravljajo povrnitev kralja Leopolda III. na prestol. Kralj je imel že več razgovorov s sedanjimi političnimi predstavniki. Belgijska socialistična stranka nasprotuje povrnitvi kralja in je zagrozila s stavko.

Za vojnimi ministrom je podal ostavko tudi ameriški minister za mornarico John Sullivan.

Kot poroča albanska telegrafna agencija, se je v treh letih vrnilo iz Albanije v Italijo 26.189 italijanskih državljanov, ki so ostali v Albaniji še iz časa italijanske okupacije.

Britanci ne zaupajo svojim pomožnim policijskim oddelkom, ki jih sestavljajo Nemci. Te dni je vojaška policija aretirala celo vrsto nemških policijskih agentov.

Na zasedanju ameriškega Kongresa je republikanski senator zahteval izgon iz ZDA slavnega filmskega umetnika Chaplina zaradi njegovih naprednih idej.

Po daljšem presledku so namestniki zunanjih ministrov obnovili v Londonu pogajanja za sestavo mirovne pogodbe z Avstrijo. Razpravljali so o ameriških predlogih glede vprašanja nemške imovine. Zarubin je izjavil, da je ameriški predlog nesprejemljiv in do sporazuma še ni prišlo.

Napredno gibanje za neodvisnost Indije je zelo močno. V zadnjem času je priredilo več demonstracij v zvezi z zmagami kitajske demokratične vojske. Pri študentski demonstraciji v Kalkuti je policija streljala in ubila 7 demonstrantov.

Za novega ameriškega vojnega ministra bo imenovan ravnatelj družbe «Electric Bond» Curtis Calder, vendar bo lahko nastopil mesto šele čez dva meseca.

Češkoslovaška vlada, ki v obrekovanju Jugoslavije gotovo ni med zadnjimi, trguje z monarhofašistično Grčijo in ji prodaja kovine, avtomobile, tekstilije in les v zameno za pomaranče in limone.

Jugoslovanski delegat v OZN je protestiral pri predsedniku Ewattu, ker je grška monarhofašistična vlada izvršila smrtno obsodbo nad dvema sindikalnima voditeljema, za katera je prej OZN že intervenirala.

Kot smo že zadnjič poročali, je prešla kitajska vojska pod poveljstvom Mao Tsetunga takoj potem, ko so nacionalisti odbili ultimatum za pogajanja na osnovi osmih točk, v splošno ofenzivo preko Jangcejkjanga, sledeč dnevnemu povelju, ki se je glasilo: «Naprej za osvoboditev kitajskega ljudstva in za zaščito suverenosti in nedotakljivosti Kitajske! Naprej, da ujamate vojne zločince in prvega med njimi Cankajsko!»

Napredujoče armade so se takoj po prehodu Jangcejkjanga usmerile proti Nankingu, drugi del po proti velikemu pristanišču Sanghaju.

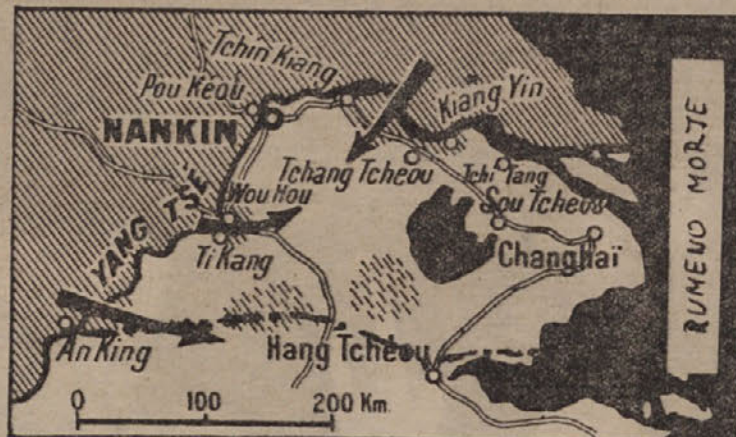
Nacionalisti so s pomočjo letalstva in mornarice skušali sicer ovirati prehod preko reke, vendar so se preko vzpostavljenih mostišč noč in dan valile osvobodilne armade. Po nacionalističnih vesteh je prešlo reko že 18 komunističnih armad. Ze po tretjem dnevu velike ofenzive so se osvobodilne armade tako približale Nankingu, da je nacionalistična vlada, čeprav je nameravala mesto braniti, v naglici pobegnula in se zatekla v Kanton v Južno Kitajsko. Kmalu nato so osvoboditelji vkorakali v mesto in prebivalstvo jih je navdušeno pozdravljalo. Položaj v mestu je bil namreč vedno bolj nevzdržen, bodisi zaradi zmede, ki je vladala v raznih mestnih upravnih organih, bodisi zaradi strahovitega porasta cen, ki so ga spekulantii še stopnjevali. Prostovoljne formacije nankinških komunistov so s pomočjo osvobodilne vojske kmalu vzpostavile red in sedaj se položaj v mestu postopoma normalizira.

Pri osvoboditvi Nankinga je prišlo do incidenta, ko je topništvo ljudske vojske napadlo angleško brodovje, ki se je brez prehodne obvestitve hotelo približati Nankingu. Pri incidentu je bilo poškodovanih več britanskih pomorskih enot, ubitih pa je bilo tudi večje število kitajskih vojakov. Britanska vlada je hotela ta dogodek izkoristiti za vmešavanje v kitajsko

zadevo in je pri ljudski vladi protestirala. Ljudska vlada Kitajske je že pred tem opozorila, da bo vsak poskus mednarodnega vmešavanja v kitajsko zadevo naletel na odpor kitajskega ljudstva in je zato upravičeno odbila britanski protest. Ljudska vlada je zahtevala, da morajo Britanci plačati škodo in se opravičiti. Ta «predrzna» gesta

je tako razkačila starega britanskega vojnega hujšaka Churchilla, da je zahteval sklicanje parlamenta, v katerem je zahteval takojšnjo intervencijo večjega britanskega brodovja na Kitajskem kot odgovor na kitajske zahteve.

Medtem ko se britanski in ameriški imperialisti nikakor ne morejo sprijazniti z vidnim propada-

Zemljevid k napredovanju kitajske ljudske vojske

NEMŠKO VPRAŠANJE V OSPREDJU

V zadnjem času je zapadno časopisje mnogo pisalo o morebitni ukinitvi omejitev, ki so jih istočasno uvedle Sovjetska zveza, ZDA, V. Britanija in Francija glede prometa in trgovinskih zamenjav med Berlinom in zapadnimi področji. Te vesti je zapadni tisk jemal iz ameriških virov in so zato bile netočne. Povsem je sedaj zadevo razčistil komunike sovjetske agencije TASS, ki je kronološko in vsebinsko prikazal posvetovanja, ki sta jih glede tega imela sovjetski delegat Malik in ameriški diplomat Jessup. Iz komunikeja je razvidno,

da je sovjetski delegat sicer napovedal možnost ukinitve prej omenjenih ukrepov, da pa je ta možnost v zvezi s ponovnim sestankom štirih zunanjih ministrov oziroma z določitvijo dneva tega sestanka. Na tem sestanku bi lahko obravnavali tudi vsa druga vprašanja, ki se tičejo Nemčije.

Podobno poročilo je naknadno izdal tudi ameriški državni urad. Neka osebnost tega urada pa je izjavila, da morebitni razgovori za ukinitve omejitev ne bi vplivali na pripravljajna dela za ustanovitev zapadnonemške države.

Ta pripravljajna dela so v resnici zelo živahna in so v zadnjih dneh že dokaj dozorela. Tri zapadne okupacijske države so sklenile, da bodo združile svoje cone še preden stopi v veljavo okupa-

cijski statut. Zvezni zapadni oficiji so v ta namen že izročili parlamentarnemu svetu v Bonu pismo, v katerem zapadne države priporočajo svetu izdelavo nove konstituantne za zapadno Nemčijo. Čeprav si parlamentarni svet o sestavi te konstituantne ni edin, je s posredovanjem generala Claya prišlo v njem do sporazuma o ustanovitvi federalne zapadnonemške države. Tekst tega sporazuma bodo objavili čez nekaj dni.

Zadnja poročila javljajo, da sta imela sovjetski delegat Malik in ameriški diplomat Jessup v sredo ponoven sestanek, na katerem je Jessup podal uradno stališče ZDA, V. Britanije in Francije. Poročilo, ki so ga o tem izdali, pravi, da so bili razgovori poluradnega značaja.

Volila ustanovitev ameriških vojaških baz. Končno je Gromiko ponovil sovjetsko stališče, ki temelji na mednarodnem nadzorstvu kolonij v okviru OZN.

Ameriški delegat Dulles je seveda takoj skušal zavrniti Gromikove trditve, vendar so se tudi predstavniki prizadetih kolonialnih narodov izrekli proti mahinacijam imperialistov, ki se hočejo na vsak način vsidati v kolonijah na račun ponovnega zaslužnja domačega prebivalstva.

Italijanska vlada si za hrbotom pogajanj v OZN še vedno prizadeva priboriti čim več in po neuspešnih intervencijah ministra Sforze je sedaj De Gasperi iznesel nov italijanski kompromisni predlog, po katerem naj bi Tripolitanijska pripadla Italiji, Cirenajka V. Britaniji, Fazan pa Franciji. Eritreja naj bi prišla pod skupno italijansko-abe-sinsko upravo, Somalijo pa naj bi v okviru OZN tudi upravljala Italija. Ta najnovejši italijanski predlog ni seveda ničesar drugega kot približevanje ameriškemu in britanskemu stališču, ki stremita za tem, da popolnoma odstranijo Sovjetsko zvezo iz nadzorstva v Afriki. Agloamerikancem se to zelo mudi in zatrjujejo, da mora že sedanje zasedanje rešiti vprašanje italijanskih kolonij.

Manifestacije v osvojenem Nankingu

Še vedno italijanske kolonije

Politični odbor Organizacije združenih narodov se e vedno bavi z vprašanjem, kako razdeliti nadzorstva nad bivšimi italijanskimi kolonijami v Afriki, da bi bilo pri tem zadoščeno v najpovolnejši meri ciljem ameriškega imperializma. Da gre ameriški večini v OZN dejansko samo za to, je dokazal v svojem govoru sovjetski delegat Gromiko, ki je dokumentarno pokazal kako hočejo ZDA in V. Britanija uporabiti ta ozemlja v svoje strateške namene. Obtožil je britansko kolonialno upravo, da namenoma zavira vsestranski razvoj kolonialnih narodov. Obtožil je tudi italijansko vlado, ki si je že v naprej sama odvzela kompetentnost še nadalje upravljati afriške kolonije, ker se je obvezala, da bi v njih do-

1. maj - dan mednarodne solidarnosti v borbi za mir

Naprej v borbo za mir se glasi zaključni poziv kongresu miru

Po petdnevem zasedanju se je v ponedeljek 25. aprila zaključil svetovni Kongres miru v Parizu. O prvem delu Kongresa smo poročali že v prejšnji številki, sedaj pa povzemamo glavne misli zaključnih govorov in zaključno resolucijo kongresa.

Atlantski pakt je poslednji izraz napadalnih stremeljenj ameriških imperialistov. Razumljivo je zato, da so se številni govorniki na Kongresu v svojih govorih dotaknili tega pakta, ga osvetlili z vseh strani in prikazali njegov resnični cilj. Angleški laburistični poslanec Zilliacus ga je takole označil: «Tukaj v tej dvorani so se svobodno, bratsko zbrali predstavniki zapada in vzhoda, da najdejo skupne osnove za obrambo miru. Mir je nedeljiv. Z delitvijo miru se ustvarja jo pogoji nove svetovne vojne. Osnovna ideja atlantskega pakta je organizirati vojaški blok proti miru.»

Sovjetski delegat Fadejev je govoril o temi «Vojna in kultura», katere izčrpeke prinašamo na današnji kulturni strani.

Govornik, ki so ga morda najbolj pozdravljali vsi prisotni delegati, je bil mož v dolgi sivi bradi s karakterističnim oblačilom pravoslavnega duhovnika, metropolit Nikola. Z močnim in udarnim glasom je izjavil, da ruska pravoslavna cerkev blagoslovila vse one, ki delajo za mir. Metropolit Nikola je bil član državne komisije za ugotavljanje nacističnih zločinov v Sovjetski zvezi. Pri tem je imel priliko do podrobnosti seznaniti se z grozodejstvi druge svetovne vojne. «Ne moremo pozabiti tega in ne moremo ostati brezbržni pred delom onih, ki nam pripravljajo nove grozote. Ti, ki pripravljajo pokolje človeštva, hočejo biti kristjani, toda kristjanske nauke so zamenjali z živalskim sovraštvom do ljudi, ki hočejo živeti v miru, zamenjali so jih s kupi zlata, ki se kopiči v njihovih rokah.»

Konkreten primer svobode, ki jo z vsemi rokami obljubljajo imperialisti, je usoda črncev v njihovih lastnih deželah. Na tem kongresu zastopani črnski delegati so slikovito prikazali usodo črnega plemena. Delegat D'Arbousier je govoril predvsem o življenju afriških črncev. Kolonialna eksplozija je bila vzrok vojne med kolonizatorskimi državami in vojna teh proti kolonialnim narodom. 20 milijonov sužnjev so kolonisti izrgali v nekaj desetletjih iz Afrike. Njih pohlep po surovinah in ceni delovni sili je zahteval reke krvi in neskončnega trpljenja črnih ljudi. Črni delegat je prikazal, kako so zmage naprednih gibanj po svetu vedno blagodejno vplivale na usodo črnih ljudstev. Francoska revolucija je prva prepovedala sužnost, demokratične zmage v letih 1944 in 1945 pa so dale črncem nekaj demokratičnih ustanov, katerim pa danes grozi nevarnost, da bodo ukinjene kot to dokazuje vojne v Vietnamu, Kitajski, Indokini itd. Črni ljudje so zato razumeli, da je njih usoda tesno povezana z razvojem socialističnega demokratičnega gibanja.

Na govorniškem odru se je pojavila častljiva starica z dobrim, nasmejanim obrazom. Bila je Kozmodemjanskaja, mati junaške partizanke Zoje, ki so jo Nemci obesili. Tik pred smrtjo je Zoja zakričala krvnikom: «Tovariši, partizani, borite se, Stalin je z vami!» Sovjetski ljudje so sledili njenemu pozivu in pripravili svoji deželi mir. Danes je mati Kozmodemjanskaja, ta predstavnica trpeče človeške žene, v prvih vrstah bork za mir.

Toda tudi žene drugih dežel dokazujejo svojo borbo, da pripadajo šeststomilijonski človečanski družini, ki se bori za mir. Grška delegatka pisateljica Axioti je orisala usodo grškega naroda, kateremu so ameriški imperialisti pripravili strašno državljansko vojno in katerim je Truman s prvo tromesečje tega leta namesto miru obljubil: 390 topov, 300.000 pušk in 4 milijone bomb. Toda grško ljudstvo se bori in se bo borilo do zmag. Njegova delegatka na kongresu

je to zagotovila vsemu človeštvu, ki se zaveda, da je mir mogoč le, ko bodo uničeni poslednji ostanki imperalizma.

Govor jugoslovanskega delegata

Tudi delegatka republike Vietnam je dala podobno zagotovilo in za njo se cela vrsta drugih govornikov.

Prav gotovo bi na tem kongresu manjkala pomembna del vsečlovečanske družine, ki se bori za boljši svet, če ne bi povzel na tem kongresu besede tudi zastopnik jugoslovanskih narodov. To so razumeli vsi številni delegati, ki so navdušeno pozdravili jugoslovanskega delegata Josipa Vidmarja, ko je stopil na govorniški oder. JOSIP VIDMAR je dejal: «V imenu vseh jugoslovanskih delegatov izjavljam, da se docela strinjam z osnovnimi idejami, ki so bile izražene s tega mesta. Poudarjajoč besede predsednika tega kongresa velikega znanstvenika Joliotia Curieja, ki je dejal, da potrebuje mir aktivne pristaje, lahko rečem, da je danes naša država, ki je v zadnji vojni izgubila več kot

desetino svojega prebivalstva, aktiven in pomemben činitelj. Samo dve dejstvi naj to dokazata: ena vodilnih idej celotnega našega političnega življenja je v dejstvu bratstvo in enotnost. To je naša živa stvarnost, katere polni pomen za skupno borbo za mir lahko ocenimo samo tisti, ki pozna novo zgodovino balkanskih narodov. Sinteza dveh na videz protislovnih teženj neodvisnosti in skupnosti, na kateri bo zasnovana bodoča ureditev mednarodnega življenja, se že v celoti uresničuje v okviru naše jugoslovanske federacije; uresničiti to v tem delu Evrope - na Balkanu, pa nedvomno pomeni biti aktiven borec za mir.

Kakor nam je socializem omogočil najti pravilno rešitev nacionalnega vprašanja, nam kaže tudi, kje je naš sovražnik, ki je hkrati tudi sovražnik miru. Ta sovražnik je imperializem, ki neizbežno prinaša vojno. Odpri moramo oči slehernemu človeku in mu razodeti, zakaj nekateri narodi zatirajo druge. Treba je odkriti hkrati človeka nevreten položaj, v katerem so kolonialni narodi. Treba je narode mobilizirati v borbo proti vojni, ki jo vodijo napredne sile vsega sveta s Sovjetsko zvezo na čelu. Narodi Jugoslavije so onemogočili, da bi bila Jugoslavija še nadalje žrtev grabežljive

ga imperializma in polkolonialna država. Narodi Jugoslavije so prevzeli oblast v svoje roke. Narodi Jugoslavije gradijo pod vodstvom Tita svojo neodvisno socialistično demovino. Zato sovražijo in znajo sovražiti imperializem. Narodi Jugoslavije, katerih delo in življenje se tako bistveno razlikuje od zločinov tistih, ki nečejo vojno, odločno sodelujejo v sleherni akciji, ki je zahteva ta velika skupna bitka za mir.

Na zaključnem zasedanju kongresa je bil izvoljen stalni odbor partizanov miru, ki bo moral voditi in vskladiti svetovno dejavnost in obrambo za mir. Ta odbor bo razširjal vse iniciative za obrambo miru, posredoval bo izmenjavo izkušenj borbe v posameznih deželah in podpiral z vsaki sreštvu kampanjo v korist miru. Ta odbor bo razgaljal vse zarote proti miru in istočasno mobiliziral vse ljudske demokratične sile, da store konec napadalcem in pribore nacionalno neodvisnost narodov in ostale demokratične svoboščine.

V skrajni obliki povzema vse delo kongresa in njegov pomen zaključni manifest, ki v svojem zaključku pravi: Svetovni kongres partizanov miru svečano izjavlja, da je obramba miru dolžnost vseh narodov. V imenu 600 milijonov žena in mož pošilja ta kongres vsemu človeštvu zemlje poslaničco: «Drzno in brez strahu v borbo za mir.»

Besede kongresa so prodirle v svet in nič ni pomagal molk in besno zaganjanje imperialističnega tiska.

Earl Nawby iz Kansas Cityja, ki je letos izpolnil že 78 let, je ustrelil ponoči svojo ženo, ker ga je zbudila s prošnjo, naj preneha smrčati. «Trajalo je že leta, ko me je vedno gnjavila s povestjo o smrčanju» je izjavil ženo, ko ga je aretirala.

V termin za vlaganje kandidatnih list za občinske volitve Bishops Itchingtonu v Warwickshiru (Anglija) je vložil svojo kandidaturu samo en moški. Vsi ostali kandidati so bile ženske.

V preteklem tednu so imeli na Portugalskem močno nevihto. Vihar je zahteval tudi človeške žrtve. Tudi na Švedskem je divjalo neurje, ki je povzročilo škodo za tri milijone dolarjev. Vihar je nosil s seboj puščavski pesek.

V petek so v Santiagu v Čile ponovno žutili močne potresne sunke. Vendar pa so bili slabši od onih, ki so pretekli torek zahtevali 38 mrtvih v ruševinah.

Iljev ogenj je opekel provokatorske novinarje z zapada

Izmed sovjetskih pisateljev gre zaradi svoje «pikrosti» anedovisnima novinarjem najbolj na živce Ilja Ehrenburg. Je človek srednje velikosti, sivih oči in precej nervozen.

21. aprila zvečer je v baru dvorane Pleyel priredil tiskovno konferenco, na kateri je bilo več kakor 50 angleških, francoskih, ameriških, nemških in italijanskih novinarjev.

Ehrenburg je prišel v bar, se usedel in pričel gledati navzočim v obraz. Čakal je, da ljudje zasedejo svoje prostore in mirno kadil. Eden izmed skupine «Hearst» je zašepetal: «Pa saj ni videti tako divji!» «Govori samo ruski», ga je potolažil neki kolega, o katerem so kasneje odkrili, da govori samo angleški.

Ilja Ehrenburg se je nato dvignil in začel nepriljudno in lagodno govoriti v popolni francoščini. Najprej je prosil novinarje, ki bi imeli namen potvarjati njegove besede, naj bodo tako prijazni, da tega ne delajo. Bilo je, kakor da jih je polil s hladno vodo, kar pa je storil skrajno vpludno.

«Sem vam na razpolago», je rekel Ehrenburg in vprašanja so začela kar deževati.

«Ali res, da so vas ostro kritizirali kot kozmopolita?» ga je nekdo vprašal v angleščini. Ehrenburg se je zasmehljajal. «Točno», je odgovoril. «Pri nas, kakor povsod, gnjajo razni kritiki pisatelje. Skromno moram priznati, da so me precej kritizirali to je namreč posel kritikov. In reki so mi tudi, da sem kozmopolit, tega pa ne verjamem, ker mi mnogo drugih kritikov daje prav in me podpira. Naj bo kakor koli. V Sibirijo me niso poslali, in mislim, da me tudi ne bodo. Hotel bi, da bi vam bilo nekaj jasno. Ljudje morajo biti zelo pazljivi. Nasprotni listi na vsem svetu se v svoji protisovjetski propagandi poslužujejo prav vsega. Če n. pr. sovjetska kritika zagovarja nekega pisatelja, pišejo nasprotni listi, da je kritika v Sovjetski zvezi ukinjena v veri-

ge; če pa kritika napada, tedaj pišejo, da je ukinjen pisatelj. Čas bi še bil, da bi ti listi končno pisali resnico.

Ilja Ehrenburg je nehal govoriti in polovica novinarjev se je smejala na račun enega novinarja, ki je mislil, da je s svojim vprašanjem nastavljal Ehrenburgu past.

Neki angleški novinar, ki se ni smejal, se je hudo zresnil in je izročil Ehrenburgu listek. Ehrenburg si je nataknil očala in bral: «Vprašajo me ali je res, da Albanija in Bolgarija pomagata grškim partizanom». Postavil je listek na mizo, se nasmehnil in odgovoril: «Sem že dejal, da sem pisatelj, ne pa diplomat ali politik v ožjem smislu. Imam pa vtis, da si zna grško ljudstvo prav dobro pomagati samo. Raje pa bi hotel vedeti, kdo daje orožje atenski vladi: ne zdi se mi, da bi ji ga dajali Bolgarija in Albanija. Vladi teh dveh držav nam-

reč nista naklonjeni fašistom. V Atenah pa so fašisti, v tem se strinjajo vsi, to vedo tudi oni, ki jim pomagajo. Ali ni tako?»

Zaprl je usta in pogledal na drugo stran: končal je. Angleški in ameriški novinarji so v zadregi gledali svojega nesrečnega kolego. Ta je ves razdražen hitro vprašal: «Ali nam gospod Ehrenburg lahko pove, ako bodo Rusi nehalj z blokado Berlina?»

Ehrenburg ga je mirno pogledal: «Sem vam že dejal, da nisem diplomat. In vi?»

Novinarji so se začeli gromko smejati: «diplomati», je zardel in se je dokončno vsedel. Neki drugi novinar je vprašal Ehrenburga, katerega ameriškega pisatelja najraje bere. Ehrenburg je odgovoril, da mu je najbolj priljubljen Faulkner.

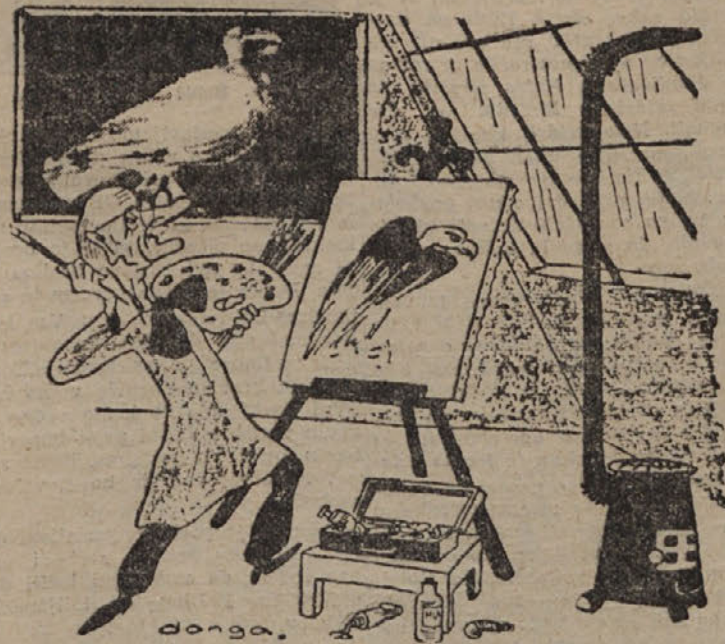
Neki angleški novinar se je zopet vrnil h grškemu vprašanju.

Ehrenburg mu je odgovoril, da je v Grčiji napredek na strani onih, ki se borijo na gorah. «Prav škoda je, da voditelji države, kjer se je rodil lord Byron, ki je padel v Grčiji za svobodo te dežele, ne razumejo, kakšen je resnični položaj».

Sledilo je drugo vprašanje. «Zakaj Rusija daje tako malo vizumov v kulturne namene?» «Daje jih več ali manj toliko, kolikor jih dajejo druge države Rusom. Vsi vi — je dejal Ehrenburg — veste, kako se je končalo Šostakovičovo potovanje po Ameriki; in Šostakovič se po vabilu na koncertno turnejo. Ko sem bil jaz v Ameriki so mi naprtili spremstvo funkcionarja državnega departmana. Jaz sem miren človek in ne nosim s seboj ne orožja ne «moskovskega zlata». No, družbo funkcionarja sem rad sprejel in živel je z menoj mnogo časa. Reči moram, da se je ob oni priliki državni departman hudo ušel. Moj spremljevalec je namreč na koncu potovanja postal mnogo bolj napreden, da ga je sedaj državni departman napodil».

Tiskovna konferenca se je nagibala h koncu. Ehrenburg je pobral kup listkov in je dejal: «Sedaj ne morem odgovoriti na vsa ta vprašanja. Odgovoril bom manje ločeno kasneje. Na neko vprašanje žal ne bom odgovoril, je preveč nadležno. Nekdo izmed vas me je namreč vprašal, kakšne mere bi jaz podvel za ameriškega vojnega ministra gospoda Forrestala, ki so ga pred kratkim zaprli v norišnico. Mi je res žal, ne morem odgovoriti. Nisem zdravnik».

Vstal je in še dodal: «Gospodje, še nekaj bi vam moral povedati, in sicer na ustmeno vprašanje, ki mi ga je pravkar nekdo postavil. Rusija noče vojne, ona je sploh ne more hoteti. Mi sovjeti smo predrago plačali za mir s preveč milijoni mrtvih, da bi lahko želeli novo vojno. Previsoka je bila cena za mir za nas in dovolite mi, povedati še to, kar ni bahanje: priborili smo mir z našimi mrtvimi tudi za mnoge zapadno-evropske države».

Tako je Schumann ponazoril Picassovega goloba miru

1. maj - manifestacija delovnih ljudi vsega sveta

KRONIKA

Tudi angleško vojaško paradno na dan sv. Jurija so tržaški sovisti izkoristili za svoje manifestacije. Mimohodu angleških čet so poleg generala Aireya in predstavnika cone Palutana prisostvovali tudi trije italijanski generali s svojimi nežnimi gospodi. Studentje so manifestirali za «italijanstvo» in so se hoteli tudi približati generalom, da bi jih «objeli», kar pa jim je policija preprečila. Italijanske generale so namreč naložili na zaprte avtomobile in jih peljali na angleško vojno mado. Zaradi tega so dali studentje duška svojemu ogorčenju z vzkliki: «Tripoli è italiana!»

V nedeljo so tržaški visokošolci skupno z zastopniki drugih italijanskih univerz priredili brucovski praznik z mimohodom, v katerem so prikazovali prihod tržaškega guvernerja ter se tako norčevali z mirovno pogodbo. Pokazali so še razne druge neokusnosti ter prepevali razne fašistične popevke, pri čemer seveda niso pozabili Zadra, Pulja, Reke in Istre, ki jih tako željno pričakujejo!

V občini Zgonik bo eno samo volišče, in sicer v ljudski šoli v Zgoniku. Za občino Repentabor pa bo volišče v ljudski šoli v Colu.

Od ponedeljka so nekoliko olajšali omejitve električnega toka. Tok bodo ukinili samo po dvakrat na teden, in sicer od 7.30 do 18.30 ure. Severni del Trsta ne bo imel toka ob ponedeljkih in četrkih, južni pa ob torkih in petkih.

Po dolgi suši smo vendarle pričakali dež. Zal pa je deževalo le en dan, kar je vsekakor premalo. Dež je nekoliko osvežil polje, toda za popolno ukinitvev omejitev električnega toka, ga je bilo le še premalo.

Policija je preteklo soboto preprečila zborovanje OF v Bazovici, za katero ni hotela dati dovoljenja.

Vodstvo ladjedelnice Sv. Marka namerava odpuščati z dela vse delavce, ki so prekorčili 65 leto starosti. Tako bi se morali ti delavci preživljati z bednimi pokojninami, ki jih daje INPS.

Predstavniki vseh demokratičnih organizacij so 23. t.m. v ul. Ghenga proslavili spomin 51 padlih talcev in položili na kraj usmrtitve številne vence. Vence so položili tudi predstavniki Lege, ki bi si radi lastili te žrtve, čeprav so ves čas vojne sodelovali z okupatorjem.

Ravnateljstvo tovarne OMMSA je sporočilo tovarniškemu odboru, da se bo podjetje likvidiralo, ker mu primanjkuje denarja in naročil. Takšne so torej dobre Maršalovega plana!

Zveza Enočnih sindikatov je predlagala italijanski splošni zvezi dela, da se med njima sklene pogodba prijateljstva in sindikalnega sodelovanja. Iz Italije so odgovorili, da to pogodbo sprejmejo s pogojem, da pristopi k njej tudi Delavska zbornica. Vse to je nov Rudičev maneuver, da se podpre šovinistična politika priključitve Trsta k Italiji. Seveda nihče ne oporeka sodelovanju tržaških in italijanskih delavcev, toda to je že itak obstajalo.

Porotno sodišče sodi sedmim mladeničem, ki so obtoženi, da so oktobra meseca 1947. v Borštu povzročili smrt 22-letnega Karla Pitterija, ki je v družbi angleških vojakov izžival vaščane v gostilni. Takrat je nastal pretep, v katerem je bil Pitteri ubit.

V znamenju volilne kampanje so v sredo v cerkvi sv. Antona brali slovesno mašo za 13 fašističnih železničarjev, ki so 26. aprila 1944 padli v neki partizanski akciji pri St. Petru na Krasu kot sodelavci nemškega okupatorja. Sedaj bi jih pa radi spremenili v mučnike in junake osvobodilne borbe.

V to vrsto provokacij spada tudi izobeženje italijanske zastave na pol droga dne 25. aprila na sedežu MSI (fašistov) v ul. Garibaldi.

Proslava OF na Opčinah

velika in pomembna zmaga Slovansko-italijanske ljudske fronte in napoved hitrejšega razpadanja Vidalijeve zlagane politike

Proslava 8. obletnice Osvobodilne fronte na Opčinah je za naše demokratične gibanje velik uspeh. Kljub vsem grožnjam Vidalijevih pretepačev in kljub njegovemu zborovanju, ki je imelo namen ustrašiti ljudstvo, se je zbralo na proslavi na tisoče ljudi, ki so pršli iz mesta in vseh krajev Tržaškega ozemlja pod anglo-ameriško upravo.

Uspeh te proslave je prava zmaga demokratičnih sil, je dokaz, da Vidalijevstvo vedno bolj zgublja svoje položaje, ki si jih je ustvarilo s prevaro, lažmi in z izkoriščanjem ljubezni našega ljudstva do Sovjetske zveze. Ravno zato se «all Lavoratore» takosrdito zaganja v proslavo, ironizira s številkami, objavlja slike, ki jih je napravil njegov fotograf daleč z vrha doline, po drugi strani pa «govori o ogromni vojski Vidalijevcev, ki so v nedeljo »preplavili Opčine. S svojimi lažmi pa ne morejo zbrisati velikega uspeha Slovansko-italijanske ljudske fronte.

S tem se le razkrinkujejo in kažejo svojo šibkost, ker vtikaajo pred resnico glavo v pesek kakor noj. Dejstva pa so jasna in zgovorna. Vidali je zamen cel teden hujskal, zaman je mobiliziral delavstvo za njegovo proslavo OF. Delavcev na Opčinah ni bilo, bili so samo njegovi «aktivisti». Množice ljudstva so šle mimo Prosjetnega doma, kjer je Malalan čakal do petih, da se je zbralo nekaj stotin ljudi na dvorišču. Demokratov vse grožnje Vidalijevcev niso prestavile in zaman je kandidatinja Katra strašila, da bodo pridrli v Mrčedol in vse nagnali. Niso pridrli tja, ker niso mogli, ker niso imeli za to ljudi. Poslali so tja komaj nekaj golobradcev, ki jih ni ljudstvo niti pogledalo; ko pa so začeli izževati, jih je nagnalo, da so tekli, kolikor so jih nesle noge.

Nedeljsko zborovanje pomeni pravo prelomnico. Pokazalo je, da je vse Vidalijevo bahaštvo o nekakem monopolu nad množicami bilo na trilih nogah, da se ljudstvo vedno bolj oklepa Slovansko-italijanske ljudske fronte, ker spoznava in uvideva, da je edino ta fronta ostala zvesta ciljem in programu Osvobodilne fronte, da se ona dosledno bori proti imperializmu in za uveljavljanje mirovne pogodbe. Zborovanje je tudi pokazalo, da Vidali vedno bolj izgublja svoje pristaje in da vsa potvarjanja njegovih novinarjev ne morejo spremeniti te stvarnosti.

Na proslavi OF so tisoči demokratov

jasno in glasno povedali, da se bliža Vidalijevemu razbijanju konec, da se ne bomo več puščali ustrašivati od njegovih škvafer in da bomo vedno krepkeje stopali po poti, ki nam jo je začrtala OF že leta 1941, ko se je Vidali še mirno sprehajal po Mehiki. Z zavestjo svoje moči, opogumljeni po velikem uspehu tega dne so se ljudje zvečer vsi navdušeni vračali na svoje domove ter si pripovedovali svoje vtise s tega veličastnega zborovanja.

Ljudje so začeli prihajati v Mrčedol kmalu popoldne. Pevski zbori so peli borbene pesmi, nakar so zapeli tudi partizani skupno z vsem ljudstvom. Zborovanje je otvoril v imenu glavnega odbora Osvobodilne fronte tov. Babič in dal besedo političnemu tajniku OF tov. Stoki.

Tov. Stoka je začel svoj govor z vzklikom: Smrt fašizmu! Nadaljeval

proti fašizmu in da izženemo imperialiste s te zemlje, ki smo jo osvobodili z našo krvjo.

Tov. Stoka je nato omenil, kako gradi jugoslovansko ljudstvo socializem in nadaljeval: Onim, ki špekulirajo z resolucijo Informbiroja in trdijo, da smo proti Sovjetski zvezi, ki je vodila borbo proti fašizmu, odgovorjamo, da smo se borili proti fašizmu pod častno zastavo Lenina in Stalina in borili se bomo še naprej pod isto zastavo.

Ljudem iz Vidalijeve skupine smo ponudili roko, da bi šli skupno v borbo proti imperializmu, ker je to naš glavni cilj. Zato ni naša krivda, da se danes po naših vaseh pasejo reakcionarne stranke in da se po Trstu prehaja fašistična gospoda. Toda kljub njihovem pljuvanju na nas in kljub obrekovanju, da smo nacionalisti, bomo še bolj vztrajno delali za bratstvo med Slovinci in

dalijeva skupina agentura imperia. lizma? Vprašamo jih, naj povedo, ali jim je sploh do OF, ali pa je treba po novem Vidalijevem receptu zbrisati njene tradicije ter se pomiriti z imperializmom in reakcijo. Oporekamo jim to pravico. Naša linija je v borbi pod Stalino. vo zastavo. Tov. Stoka je končal svoj govor z vzkliki Osvobodilni fronti, Titu in Stalinu ter bratstvu in enotnosti demokratičnega ljudstva našega ozemlja.

V imenu demokratičnih Italijanov je pozdravil ljudstvo tov. Laurenti. Poudaril je važnost enotnosti in govoril o skupni borbi Slovincem in Italijanov proti fašizmu. Dejal je, da so važna le dejstva, ne pa fraze o enotnosti in internacionalizmu. Kdor to enotnost razbija, je agent imperializma; zato moramo danes ob proslavi dveh slavljnih datumov še povečati napore za utrditev naših sil, da potolčemo reakcijo. Potolčki smo jo v osvobodilni vojni in še bomo združeni, jo bomo porazili tudi sedaj. Proslava 1. maja bo pokazala naše sile in na bodočih volitvah moramo ustvariti graniten blok, da dosežemo zmago. Sedaj, ko se imperializem pripravlja na vojno, se moramo strniti proti njej, ker je nočemo. V vojno naj gredo fabrikanti topov sami, ne pa ljudstvo, ki pozna eno samo vojno: vojno proti zatiralcem.

Zato moramo razkrinkati vse tiste, ki hočejo ovirati enotnost ljudstva na pravilni poti v njegovi borbi.

Nato je tov. Laurenti govoril o Vidalijevih spletkah in dejal, da so napovedali drugo zborovanje, da bi ljudi prestrašili. Toda zmotili so se, ker nas ne poznajo, in tisti, ki so se borili, krepijo svoje sile, da uničijo vse Vidalijeve spletke.

Govoroma tov. Stoka in Laurentija so navzoči ploskali. Po govorih je tov. Babič prebral brzojavko kongresu pristašev miru v Parizu, ki jo je ljudstvo z navdušenjem sprejelo. Nato je folklorna skupina zaplesala tržaške in makedonske pleske. Združeni zbori so zapeli borbene pesmi, nakar je sledila prosta zabava s plesom.

Tako je proslava OF pokazala, da so vse Vidalijeve besede o peščici »izdajalcev» Babičeve klike na eni strani in o njegovih ogromnih množicah na drugi, le prazno besedičenje in da dan za dnem izgublja njegovo razbijajstvo tla. Ta proslava nam je zato v vzpodbudo, da še bolj napravimo vse naše sile, da bo proslava 1. maja še mnogobolj mogočna.

Tov. Babič

Tov. Laurenti

Tov. Stoka

je: Danes proslavljamo 8. obletnico OF in obletnico vstaje italijanskega ljudstva. Nismo pričakovali, da se bo letošnja obletnica OF praznovala v razmerah, ki vidijo razbito demokratično gibanje, ki se je borilo in zmagalo pod zastavo Stalina in Tita. Danes je našim borbem in aktivistom OF težko pri srcu. Vse, kar smo imeli, smo dali, da dosežemo osvoboditev. Danes panasklevetajo. Toda kakor takrat in pozneje v osvobodilni borbi smo in bomo vedno v prvih vrstah v borbi proti imperializmu, in če bo potrebno, bomo zopet žrtvovali vse, da bo človeštva svobodno.

OF nam je preko imperialističnih meja prinesla geslo o svobodi in nas vodila, da smo znali ločiti demokratične Italijane od italijanskih fašistov.

Težko nam je, da danes ni še več ljudi z nami; takih ljudi, ki so pripravljeni v borbi napeti vse sile

Italijani. Tako bomo laže rešili naše narodnostno vprašanje ter strli imperializem, kakor smo strli fašizem. Ponudili smo jim roko kot borci, toda oni delajo danes sporazumno s Cosulichovimi hlapci in z drugimi; z nami pa, ki smo skupno prelivali kri, tega nočejo, ker odklanjamo laži in klevete.

Predlagali smo enotnost za 1. maj in za volitve, a oni so jo odklonili. Sli bomo v akcijo mimo njih z istim ciljem, če je njihov namen res borba proti imperializmu, kakor trdijo. Toda po vseh njihovih dejanjih upravičeno dvomimo v iskrenost njihovih besed.

Imperialisti nam ne bodo rezali kruha, nekega dne bomo obračunali tudi z raznimi njihovimi hlapci. Sedaj je na naših obrazih zaskrbljenost, ker se zaradi naše razcepljenosti v Trstu širi fašizem. Zato se vprašamo, ali ni danes Vi-

PRED ŠTIRIMI LETI

Je jugoslovanska armada osvobodila Trst

CVETKE
iz tržaških
listov

DEMOKRACIJA

«Voce Repubblica» tudi misli, da bi danes Slovenci živeli raje v Italiji nego v trdem Titovem komunističnem režimu. Trenutno bi utegnili «Voce Repubblica» imeti prav.

Hlapcem vseh imperializmov, ki so najprej sodelovali z italijanskimi fašisti in nemškimi nacisti, nato pa z anglo-ameriškimi imperialisti, to radi verjamo. Nihče pa jim ne daje pravice govoriti tako v imenu Slovencev, ki so te gospode že zdavnaj izpljunili iz svoje srede kot izdajalce.

LAVORATORE

Iz Malalanovega govora na Opčinah: «Malalanove besede so občutene. Opisuje partizansko borbo v Jugoslaviji, govori o onem danem 23. aprila 1941, ko se prve organizirane skupine partizanov povzpnejo na hribe.

Malalan torej niti ne ve, da je bila Osvobodilna fronta ustanovljena 27. aprila 1941 in ne 23. aprila. In tak človek naj torej proslavlja obletnico ustanovitve OF! Bi vendarle lahko prej malce pobrskal po časopisih, pa se ne bi tako uštel!

Iz Vidaličevega govora na istem «mogočnem» zborovanju: Protisovjetska beograjska tolpa pač ne more proslavljati OF, kakor ne more De Gasperi proslavljati 25. april, dan partizanskega upora v Italiji...

Za Vidaliča sta torej Tito in De Gasperi isto. Pozabil je le majhno razliko. Beograjska tolpa je OF ustanovila in se borila že od leta 1941, De Gasperi se ni boril nikoli in bi bil upor 25. aprila 1945, prav rad preprečil, če bi le mogel. Seveda, Vidalič tega ne ve, ker se mu je zdelo bolj varno ostati ves čas osvobodilne vojne v Mehiki.

Sreda 27. aprila. Na prvi strani: Titova klika prav danes javlja, da bo imela svoje «zborovanje» na trgu Rotonda del Boschetto in telovadni nastop na stadionu pri Sv. Ivanu, za katerega je dal Tito na razpolago 320 milijonov. Na drugi strani iste številke lista: V Trstu potrosi klika za stadion pri Sv. Ivanu 380 milijonov.

No, katera številka je prava? Čudno, se morda ravna po svetopisemskem izreku, ki se menda glasi: naj ne ve desnica, kar dela levica.

DELO

Množično se bo udeležilo jutranje manifestacije in vseh ljudskih veselic, ki se bodo vsile v znamenju slovensko-italijanskega bratstva po slovenski okolici.

Torej je bratstvo dobro samo še za okblico, vse seveda po receptu voliten. V mestu pa so hoteli manifestirati v znamenju bratstva z Delavsko zbornico, to je z Geppijem oziroma njegovim gospodarjem Cosulichem. Le škoda, da jim je to spodletelo, ker Geppi zaenkrat še noče uslišati njihovih milih prošelj.

V zvezi s IV. obletnico osvoboditve Trsta smo se obrnili na tov. Stoko, politkomisarja komande mesta Trsta, ter ga zaprosili za kratek intervju o tedanjih dogodkih, da osvežimo spomin na one slavne dni, ko je naša ljudska vojska pod poveljstvom maršala Tita skupno z enotami «Delavske enotnosti» zadala zadnje udarce fašistični pošasti. Tov. Stoka je takole odgovoril na naša naslednja vprašanja.

KAKO STE SE PRIPRAVLJALI NA VELIKE NALOGE PRED OSVOBODITVIJO?

Ni najlažje odgovoriti na to vprašanje, ko človek ne ve, kje naj bi začel in kako naj bi končal. Vsekakor je treba začeti nekje v sredi, ker so dogodki tik pred osvoboditvijo Trsta tesno povezani z dogodki prejšnjih mesecev. Kaj naj bi rekel o prvem sestanku, kateremu sem prisostvoval leto dni pred osvoboditvijo Trsta? Ze ta sestanek je napovedoval dogodke tik pred osvoboditvijo.

No, bilo je prve dni aprila 1944., ko smo ob vestih zmagovitega napredovanja Titove vojske po dalmatinski obali postajali nekam mrzlični. Nismo bili izvežbani «uporniki», da bi vodili vstajo takega mesta, kot je Trst. Zato se je bilo treba pripraviti tudi teoretično, saj nismo vedeli, kako se bo za-

Bataljon delavske enotnosti v jutranjih urah 1. maja

čelo in kako se bo izteklo. Med nami so bili ljudje, ki so se «oboroževali» z zgodovino Pariške komune; črpali smo gradivo iz varšavskega puča; predvsem smo se pa pripravljali na sicer neprevelik bogatem materialu o obrambi Leningrada. Sami «osvoboditelji» Pariza nam je bila v opomin, primer Beograda nas je tudi učil. Vse smo preštudirali, v kolikor je bilo materiala, toda nikjer ni bilo zapisano, kako naj začnemo v Trstu, t. j. ni bilo tržaškega recepta. Zato je bilo nujno.

da smo napravili sami načrt za akcijo. Ta načrt bo morda tudi v prihodnosti služil komu kot material za študij, seveda drugim in ne nam. Prve dni aprila smo se torej zbrali v Domju v hiši nekega našega človeka na posvetovanje. Bilo nas je okrog 50. Komanda mesta in vsi sektorjski štabi, štabi tovarn ter vsi referenti pri Komandi mesta: sanitetni, tehnični, relejni, intendatura s svojimi namestniki. Vsem našim operativcem smo predložili sliko o stanju naših priprav. Zborovali smo skoraj po vojaško. Zborovanje je trajalo dva dni. Nedaleč od nas so SS-ovske tolpe opravljale «rastrelamente» in iskale partizane. To mislim, da je bil začetek konca.

KAKSEN JE BIL PRVI STIK OD-DELKOV «DELAJSKE ENOTNOSTI» Z ENOTAMI JUGOSLOVANSKE VOJSKE?

Ze na večer pred 1. majem, ko smo imeli za seboj dva dni operacij v Trstu samem in v predmestjih, so prišle prve jedinice, patrulje IX. Korpusa v Trst. Predrlje so skozi močne nemške postojanke, ki so še obstajale okrog Trsta poseben pa nad Opčinami. Te patrulje so štele od 8 do 10 mož. Bile so sestavljene po večini iz Tržačanov in domačinov, iz ljudi, ki so dobro poznali vsako stezo. Prišlo je tako do stika prvih skupin redne vojske s skupinami Delavske enotnosti.

1. maja smo imeli že večje operacijske enote, ki so korakale bodisi iz Istre, bodisi čez opensko in kontovelsko gmajno in načrtno napadale sovražnikove postojanke. Po samih Barkovljah, v napadu na radiopostajo na škorkoljskem gradiču, na katinarskem griču, kakor tudi v napadih na ročolske kasarne, hrib Sv. Pantalejuna pri Sv. Ani in v borbah za rižarno so se skupno borile jedinice «Delavske enotnosti» z enotami IV. armade ter IX. in VII. korpusa.

KAKSNA JE BILA VLOGA NAMISLJENIH CLN-OVSKIH BRIGAD POLKOVNIKA FONDE?

Da, na to vprašanje je lahko odgovoriti. Človeku gre na smeh, ko posluša vse čenče raznih CLN-ovskih brigadirjev, od Fonde do Mianija in vse do dr. Gaete in še raz-

nih drugih «partizanskih «junakov», ki se trudijo ustvariti zgodovino velikih dni Trsta po svojem kopitu. Oni so bili organizirani še pred nami. Njihova zgodovina namreč ni brez povezave s preteklostjo, saj vemo vsi, da je bil Fonda polkovnik «slavne» Mussolinijeve armade in da je bil Ercole Miani škvaldist in reški legionar. Oba sta gotovo kovala načrte za «osvoboditev» Trsta že dolgo časa. Vemo, da je bil eden izmed teh junakov, in sicer Miani, v Colottijevih «zaporih». Gotovo sta že onih 24 ur, ko je Miani pil črno kavo s tem krvnikom italijanskih in slovenskih antifašistov, skupaj izdelala načrt za «osvoboditev» Trsta; načrt, ki je bil naperjen proti «i partigiani s'ciavi». Za to ceno je bil spušen Miani na svobodo takrat, ko je Colottij pošiljal naše ljudi na vislice in v zloglasno rižarno. Fonda je imel namen igrati vlogo poveljnika vseh CLN-ovskih sil, za kar je bilo potrebno samo sporazumeti se z SS-ovci, Colottijevu bando, z zloglasno Guardia civico in z vsemi še staremu kralju zvestimi karabinerji, ki bi morali «zavzeti» Trst tako, kot je vzela pariška policija oblast v svoje roke in «osvobodila» Pariz.

Za te brigade in divizije ni bilo treba pušk in mitraljezov. Rdeča zvezda na titovski našega delavca in zagoreli obrazi borca partizana so bili dovolj, da so se spremenile kar v prah.

Na besede: «Nič nočem slišati, za deset minut mora biti vojašnica prazna», samo na te besede je junak Guardiani, operetni partizan CLN-a, zbežal iz vojašnice pri Sv. Jakobu na čelu 300 policajev, po mehanah s kraljevimi karabinerji.

«Stoka, io non ho nessun potere. In omaggio alla nostra conoscenza vi chiedo, di avere almeno l'onore di partecipare come spettatore alla resa del castello nelle vostre mani...», tako je klavirno končal polkovnik Fonda Savio s svojo poveljniško kariero že 1. maja predpoldne.

KAKO SO PRISLI NOVOZELANDCI V TRST?

Na to vprašanje bi moral prav za prav odgovoriti, zakaj so prišli Novozelanci v Trst. Predvsem so prišli zato, ker smo jih še imeli za naše zaveznike. Za obračun z Nemci jih ni bilo treba, ker so naši jugoslovanski tankisti že opravili največji del svojega posla. Prišli so elegantno in niso bili izmučeni od borb. Tako so bili čisti in lepi, kakor so danes lepi Angleži na svojih veličastnih paradah. Pod noč drugega maja sem se na njegovo željo sestal pred tržaškim svetilnikom z novozelandskim generalom Freybergom. Prijateljsko sva se pomenila in vprašal me je, kako je v Trstu. Cestital mi je, da smo Nemce premagali, segla sva si v roke kot zaveznika. To je tudi ostal ves čas svojega bivanja v Trstu, vistem Trstu, kjer se je čutil sam gost in ne gospodar, proti nam pa iskren kot vojak, kar pa so njegovi nasledniki pozabili in se obnašajo kot gospodarji v kolonialni deželi.

Tov. Stoka govori 1. maja pri Sv. Jakobu

Jugoslovanski tankisti in pehota pred Coroneom zjutraj 1. maja

Goriška KRONIKA

V sredo se je pripeljal v Gorico ameriški minister za pomoč Evropi po planu ERP Zellerbach. Sprejeli so ga goriški prefekt in predstavnik mestnih gospodarskih ustanov.

Na 53 dni zapora je sodišče obsodilo 28-letnega Gulina Franca, ki je v prepiru «pobožal» svojo ženo s kolom po glavi.

Dogradili so 70 novih stanovanj, o katerih goriški odborniki razpravljajo, komu bi jih dali.

Tržaški dijaki iz slovenske gimnazije so si v torek ogledali podgorsko predilnico.

Goriški prefekt je sprejel deputacijo brezposelnih, katerim je obljubil svojo pomoč. Deputacijo je vodil neki Dj Kincenzo, ki pa ne bi smel govoriti v imenu vseh brezposelnih, katerih je okoli 4000; medtem ko jih on zastopa le 200.

Na dan 25. aprila so mladinci MSI vzklikali po mestu fašizmu in nato šli na mejo pred severno postajo ter tam izživali s prepevanjem fašističnih in sramotilnih pesmi.

Istrska KRONIKA

V nedeljo in ponedeljek je v obnovljenem gledališču v Kopru igrala dramska družina reškega ljudskega gledališča Mollérovo komedijo Tartuffe.

Veliko zborovanje partizanov koprškega okraja je bilo v sredo v Piranu. Na zborovanju so sprejeli resolucijo, v kateri izjavljajo, da bodo vložili vse svoje sile za uresničenje sklepov svetovnega kongresa za mir v Parizu. V njej tudi obsojajo Vidaličev razbijačstvo ob priliki prvega maja.

Po vsem istrskem okrožju so bila velika zborovanja za mir, na katerih so Istrani izražali svojo solidarnost s kongresom miru v Parizu in ostro obsojali sklenitev atlantskega pakta. Med drugimi so zborovali tudi bivši politični preganjanci, vdove in žene padlih borcev itd.

Svicaški konzul v Trstu gospod Bonzanigo je poslal komandantu VUJA v Kopru pismo, v katerem se je zahvalil civilnim in vojaškim oblastem za pomoč, ki so jo nudile švicarskemu letalcu Mittelholzerju, ki je zasilno pristal v Kopru.

1. maj - borba za spoštovanje mirovne pogodbe

KRONIKA

Avstrijske oblasti nočejo priznati statuta OF in Zveze mladine za Slovensko Koroško, ker imata ti dve množični organizaciji v svojem programu borbo proti germanizaciji koroških Slovencev, češ da oblast spoštuje in izvaja zakone o zaščiti narodnih manjšin. Istočasno pa varnostna direkcija za Koroško prepoveduje uporabljanje naziva »Za Slovensko Koroško«.

Ljudska mladina Makedonije je imela svoj IV kongres, s katerega so poslali delegati pozdravno brzojavko kongresu miru v Pariz.

V rudniškem bazenu Banovići se posebno odlikuje »Titov rudnik«. Večji del premoga nakopilejo v tem bazenu v dnevni kopli.

Popusti na železnih cestah za udeležence prvomajskih proslav v Beogradu bodo privabili mnogo Jugoslovancev na slovesnosti, obenem bodo imeli ti priliko ogledati si naglo rast novega Beograda.

2,5 milijonov delovnih ur so se obvezale frontne brigade Sarajeva, da bodo opravile v letošnjem letu. Sodelovale bodo pri obnovi mesta, regulaciji reke Miljacke, pri gradnji stanovanjskih blokov itd.

V Gorskem Kotorju imajo 15 kmetijsko obdelovalnih zadrug z 200 gospodarstvi.

Velike proslave, kulturne prireditve in akademije so bile po vsej Jugoslaviji na čast tridesetletnice ustanovitve KPJ.

Na smrt so bili obsojeni vojni zločinci - člani bolgarskega okupacijskega korpusa Aleksandar Dočev, Angel Popov in Miroslava Janković, ker so zakrivali mnoge smrti in preganjanja Srbov.

Za jugoslovanskega poslanika v Tirani je imenoval Prezidijski ljudske skupščine FLRJ Jakšo Petriča, dosedanjega predsednika odbora za kinematografijo.

Zločinca Mutelovića so izročile britanske okupacijske oblasti v Trstu jugoslovanskim oblastem, ki je tega vojnega zločinca obsodilo na smrt.

Jugoslavija sodeluje na mednarodnem vzorčnem velesejmu v Milanu ter razstavlja les in lesne izdelke, rude, zdravilne rastline usnjene izdelke, ročna dela in druge predmete. Poleg Jugoslavije razstavlja Anglija, Bolgarija, Francija, Češkoslovaška Poljska itd.

Centralni odbor Zveze sindikatov Jugoslavije ima svoj IX plenar, katerega vodi predsednik Djuro Kalaj.

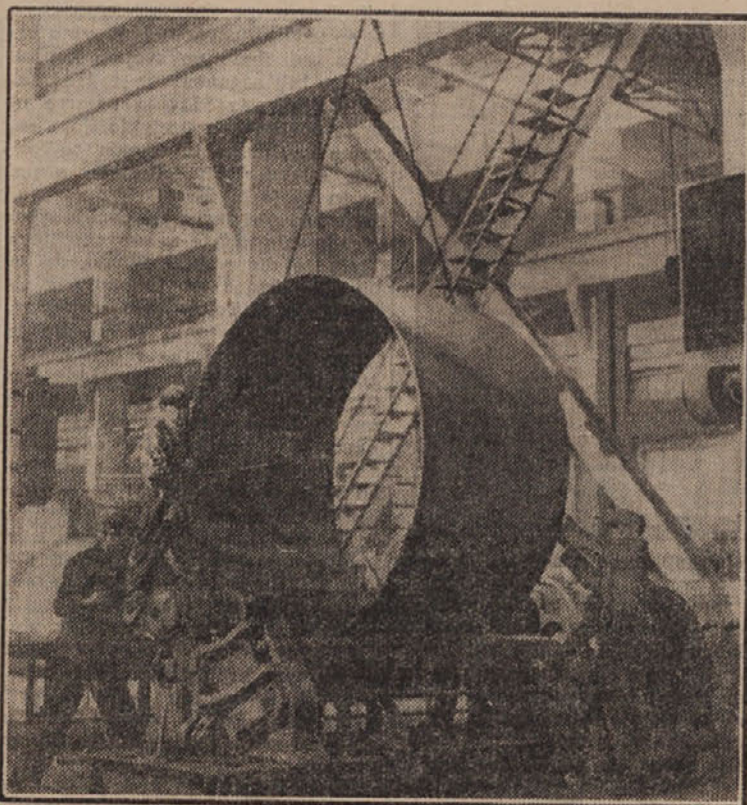
Srbske pionirke so obiskale Tita in pripovedovale, kako se jim godi v počitniškem domu, kjer si krepe svoje zdravje.

75 odst. setve je že izvršeno v Makedoniji. Lepo vreme bo omogočilo, da bo načet izpolnjen do 1. maja. Predvsem so v Makedoniji posejali pšenico, rž, ječmen in koruzo.

Italijanska kulturno umetniška društva s področja Opatije in Reke so priredila vrsto kulturnih prireditev. Na prireditvah so sodelovali delavsko kulturno društvo »Fratellanza« Italijanski klub kulture, učiteljske, italijanska gimnazija, italijanske sedemletke in mandolinistična skupina iz Opatije.

V prvomajskem tekmovanju je kolektiv ladjedelnice »Lošinje« presegel mesečni načrt za 22 odst. Nagrajenih je 22 delavcev, a 9 proglašeni za udarnike.

Daljnovid Maribor-Dravograd je končan. Na gradnji je delalo 110 delavcev. V delo je bilo investiranih 90 milijonov dinarjev, treba je bilo opraviti 10.821 kb. metrov izkopa, zbeževati 4098 kb. metrov betona. Vse delo so opravili v 650.000 urah.

Pogled v eno izmed novih jugoslovanskih tovarn

Delo, uspehi in življenje rudarjev v FLRJ

Socialistično tekmovanje, ki je kot metoda dela zajelo veliko število rudarskih kolektivov, je mnogo pripomoglo k naglemu porastu rudarstva. Produktivnost dela je neprestano rasla. V tekmovanju za izpolnitev načrtov so rudarji uvažali nove, popolnejše metode dela v rudnikih, uporabljali mehanizacijo dela in tako uspešno izkoriščali bogastva rudnikov.

Ze leta 1947 so organizirali v rudnikih, predvsem v Sloveniji prve delovne brigade, kar je tudi pospeševalo delo. Inicijatorji delovnih brigad so večinoma mladinci,

ki se odlikujejo v izpolnjevanju nalog, ki postavljajo pred njih petletni načrt. V mnogih rudnikih so tudi posebne brigade, brigade komunistov, ki v svojem delu močno presegaajo norme, kar služi za zgled drugim delavcem. V tretjem tromesečju 1948. leta je delalo v rudarstvu že 1.880 brigad s 26.800 brigadirji.

Velik delež za napredek rudarstva v Jugoslaviji so doprinesli udarniki, racionalizatorji in novatorji, ti najpomembnejši graditelji socializma. Njihovo število od leta do leta rase. Medtem ko so proglasi v letu 1946 1.971 udarnikov, je bilo že naslednje leto proglašeni 6.681 rudarjev za udarnike, a v letu 1948 jih je dobilo ta častni naslov že kar 8.935, ker so presegli delovno normo za 30 odst.

V letu 1946 ni bilo med rudarji nobenega racionalizatorja, prvo leto petletke pa jih je dalo že 70. Naslednje leto se je njihovo število dvignilo na 120. Vrednost njihovega načina dela znaša okoli 25 milijonov dinarjev. Racionalizatorji in novatorji so bili za svoje uspehe nagrajeni s skupno 1 milijonom in pol dinarjev.

Z dviganjem produktivnosti v rudarstvu raste tudi življenjski standard rudarjev. V letu 1947 je znašala njihova povprečna plača 3.670 dinarjev. V naslednjem letu pa je že narasla na 4.520 dinarjev. Poleg tega dobivajo delavci v rudnikih visoke dodatke v hrani. Rudarski kolektivi pa imajo tudi svoja lastna gospodarstva, kjer rede živino, goje zelenjavo, krompir itd.

Zvezna vlada je vložila v investicije rudnikov visoke postavke, med drugimi tudi 2.200.000.000 dinarjev za rudarska naselja.

Počitniški domovi in delavci

V lanskem letu je obiskalo preko 1 milijon gostov jugoslovanska letovišča, med njimi največ delavcev in nameščencev, ki so uživali velike ugodnosti v kopalniških in zdraviliških.

Za letošnjo sezono pa je pripravljenih toliko hotelov, domov in zdravilišč, da bodo sprejeli lahko preko 2 milijona letoviščarjev. Prav tako bodo tudi letos imeli prednosti sindikalisti, člani zadrug in pripadniki Jugoslovanske armade. Letos so uvedene tudi cene, ki bodo omogočile, da bodo lahko odšli na letni dopust tudi nekalificirani delavci, saj bo znašala dnevna oskrbovalnina v hotelu, na morju ali v planinah s popusti 75 dinarjev dnevno, kar je manj od dnevne nastrokovnega delavca.

V vseh hotelih in domovih so uvedene dvojne cene. Sindikalisti, zadrugniki in pripadniki Jugoslovanske armade imajo pravico do nižjih cen, medtem ko morajo vsi ostali plačevati višje cene. Hoteli so razdeljeni na štiri kategorije in znašajo dnevne cene od 100 do 350 dinarjev dnevno. Hrana je v vseh hotelih približno enaka, razlika je le zaradi krajevnih prilik in časa, v katerem posameznik izkoristi svoj letni dopust.

Poleg pravice na nižje cene imajo člani sindikatov, zadrug in vojske še pravico do 25 odst. popusta od osnovne cene, ki jo morajo plačati. Posebne ugodnosti imajo otroci, ki plačajo 70 odst. celotne cene, otroci članov sindikatov in članov zadrug ali Jugoslovanske armade

pa imajo poleg tega še 25 odst. popusta od celotne cene. Popusti, ki jih uživajo delavci, veljajo tudi za člane njihovih družin, prav tako imajo olajšanja na železnih in to 75 odst., a na drugih prevoznih sredstvih 50 odst.

V posebno kategorijo spadajo delavski počitniški domovi, ki so nameščeni v najlepših hotelih na morju ali v planinah. Lansko leto je uživalo svoj letni dopust v teh domovih 35.000 delavcev - udarnikov, novatorjev, racionalizatorjev. Večini teh odlikovanih delavcev plača stroške sindikat kot nagrado za njihovo uspešno delo.

Za čim bolj udobno potovanje v letovišča in nazaj je dala železniška uprava delavcem na razpolago udobne železniške vagone.

Velika razstava gozdarstva in lesne industrije je v Ljubljani v dneih od 27. aprila do 1. maja. Namen razstave je, da pokaže, kako pomemben zaklad so gozdovi, saj je poleg rud les jugoslovansko najdragocenejša bogastvo. Razstava prikazuje pot od semena do drevesca v gozdni drevesnici, gozdoznanje gojitve, urejanja in varovanja gozdov pa do najrazličnejših lesnih izdelkov, eteričnega olja in katrana.

»Pogoj izpolnitve celotnega plana industrializacije Jugoslavije je izpolnjevanje in preseganje planjskih nalog v rudarstvu, je dejal minister Vukmanović na kongresu rudarjev v Beogradu.

JUGOSLAVIJA V BORBI ZA MIR

V dneih, ko je Jugoslavija praznovala 30 letnico ustanovitve Komunistične partije, ko je Slovenija slavila 8 letnico slavne Osvobodilne fronte, so položili v grobnico herojev v Beogradu prvega sekretarja KPJ Djuro Djakovića, a Slovenci so postavili skupni grob herojem-junakom, ki so padli v narodno osvobodilni borbi.

30 let KPJ pomeni 30 let težke borbe proti zatiralcem jugoslovanskih narodov, pomeni pa tudi nenehno borbo za dosego njihove svobode, za novo življenje.

Člani KPJ, ki so morali večino delovati in se boriti v ilegali, so šli na svoji poti skozi temnice, taborišča, mnogo jih je na tej poti umrlo od mučenja, bilo ubitih. Toda partija je premagala vse te težave, premagala je tudi notranje slabosti, se vzgajala teoretično in ideološko v duhu marksizma in leninizma. Partija je rasla na osnovi svojih lastnih izkušenj, vodila je vedno večje delovne množice in se tako pripravljala, da bo kljubovala vsakomur, ki bi hotel izkoristiti ljudstvo, katero je vodila; še več, da bo tistega, ki bi hotel na njem gospodovati, premagala.

Dogodki v državi marca 1941. leta so partijo pod vodstvom tov. Tita našli pripravljeno.

Smelo je krenila na pot obrambe dežele, proti izdajalcem in petokolonašem, proti železni okupaciji nemških, italijanskih in drugih fašističnih tolp. Pripravljena je bila na borbo, na težke žrtve, da bi prinesla jugoslovanskim narodom svobodo in po svobodi mir. Neenak boj z okupatorjem so jugoslovanski narodi sprejeli. Pod vodstvom KPJ so se organizirali v Ljudski fronti, Slovenci v Osvobodilni fronti; osvobajali so vas za vasjo, ozemlje za ozemljem, ustanovljali ljudske odbore in s tem postavljali temelje ljudske oblasti. Junaki partizanskih edinic ni narodno osvobodilna vojska so osvobodili jugoslovanski teritorij. Pod vodstvom KPJ so jugoslovanski narodi po zmagi v vojni stopili na novo pot - na pot izgradnje socializma. Kakor so bili jugoslovanski narodi požrtvovalni v borbi, tako so požrtvovalni zdaj v delu. Ne poznajo ovir, grade nemurno, ker hočejo svojo domovino videti bogato, neodvisno, napredno - socialistično. Gradnja socializma občutijo vsi Jugoslavoani kot dožnost do svoje domovine, dolžnost do človeštva, kajti socialistična Jugoslavija bo važen člen v borbi za ohranitev miru in državi in utrditev miru v svetu.

Za svobodo in mir se je dolgih 30 let borila KPJ, za svobodo in mir so padli junaki sinovi jugoslovanskih narodov. Za svobodo in mir se bori danes Jugoslavija in povsod, v delu doma in izven meja svoje države dokazuje te svoje težnje.

Bori se proti atlantskemu paktu in evropski uniji, ki sta nasprotni ciljem in načelom ustanovne listine Združenih narodov, in ker imata napadalni značaj. Ta dva pakta sta naperjena proti Sovjetski zvezi in državam ljudskih demokratij vzhodne Evrope, to je proti tistim državam, o katerih miroljubnosti ne more biti dvoma. Jugoslovanska delegacija vedno podpisna na zasedanjih Varnostnega sveta zahteva Sovjetske zveze v borbi za uvrstitve svetovnega miru. Jugoslavija se bori proti temu, da bi OZN postala sredstvo za sankcioniranje napada, za pravice močnejšega nad šibkejšim.

Jugoslavija je po svojih delegatih na kongresu pristahev miru v Parizu izrazila težnje jugoslovanskih narodov, naj se mobilizirajo vsi narodi v borbi proti vojni, v kateri hoče Jugoslavija sodelovati z vzemi svojimi silami.

Napredna, socialistična Jugoslavija je plod 30 letne borbe KPJ, ki je zrastle iz narodno osvobodilne vojne. Taka Jugoslavija je vztrajna borka za svetovni mir.

Spremembe v vladi LRS

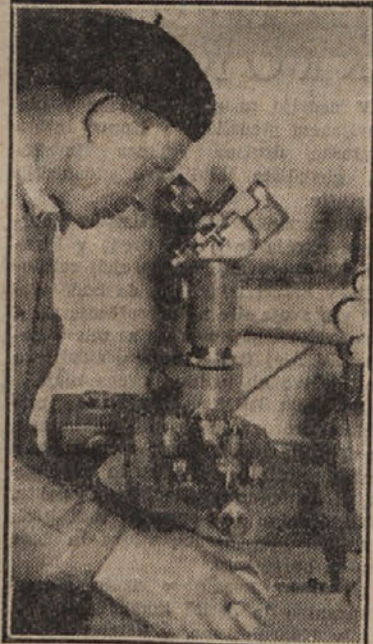
Na predlog predsednika vlade LR Slovenije je bilo ustanovljeno novo ministristvo za državne naprave pri LRS. Za ministra je bil imenovan Milan Skerlavaj.

Dosedanji minister za komunalne zadeve vlade LRS Lidija Sentjarc je bila razrešena teh poslov, prevzela pa je funkcijo organizacijskega sekretarja CK KPS.

Predsednik Komisije državne kontrole pri vladi LRS Viktor Avbelj je bil razrešen svojih dosedanjih dolžnosti. Postal je sekretar oblastnega odbora za Maribor. Tov. Stane Kavčič dosedanj organizacijski sekretar CK KPS je imenovan za sekretarja oblastnega odbora za Ljubljano.

Za predsednika Komisije državne kontrole je imenovan Vlado Krivic, dosedanj javni tožilec LRS.

Za ministra za komunalne zadeve pa je postavljen Milko Goršič, dosedanj član uprave za agitacijo in propagando pri CK KPJ.

Tehnik za precizno industrijo pregleduje svoj izdelek

IN DRUGIH LJUDSKIH DEMOKRACIJ

PRED 30. LETI ŠE POLKOLONIALNA DEŽELA

V Baškiriji je vzknilo novo življenje

Manifestacije za mir

Po vseh državah ljudskih demokracij so imeli ob priliki kongresa partizanov miru v Parizu velike manifestacije za mir.

V Beogradu je glavni urednik »Politika« izjavil na velikem mitingu v Kolarčevi dvorani, da spomni današnja akcija za obrambo miru, ki jo vodijo po vsem svetu, splošno mobilizacijo za neprestano borbo proti podpihovanju nove vojne. Po krivdi kapitalističnih krogov ZDA in Velike Britanije so se izjavili upi miroljubnega človeštva, da bo po vojni uresničen trden mir ter se vzpostavilo mednarodno politično in ekonomsko sodelovanje. Med tem, ko vidi demokratski tabor svojo glavno nalogo v tem, da zagotovi človeštvu trden in pravičen mir in da zaščiti neodvisnost velikih in malih narodov, vodi imperialistični tabor politiko za vzpostavitev gospodarstva ameriškega imperializma in zatiranje demokracije v svetu.

Tov. Drašković je nadalje poudaril, da grade jugoslovanski narodi socializem in da trdno vztrajajo na protimperialističnih pozicijah. Pravilnost te poti, po kateri hodi tov. Tito in jugoslovansko državno vodstvo, utrjujejo vsakodnevne zmage pri delu.

V Pragi se je zbralo 13. aprila dvesto tisoč Pražanov na Staromestnem trgu, kjer so manifestirali svojo voljo, voljo delovnih ljudi, da hočejo čuvati svetovni mir pred mednarodnimi vojnimi hujškami. Na tej manifestaciji so nosili transparente: mir je znamenje življenja.

Na zborovanju je prebral član praškega narodnega gledališča J. Prucha resolucijo, ki so jo poslali v Pariz. V njej je rečeno med drugim: »Češkoslovaško ljudstvo izjavlja, da je enotno, ono stoji na strani ljudskih demokracij in bo dalo vse sile za zavarovanje miru.

Velika zborovanja so bila na Madžarskem, Poljskem in Romuniji.

V Sofiji so imeli 5. aprila zborovanje za obrambo miru. Glavna prireditelj je bila v narodnem gledališču v Sofiji. Na njej je bilo zbranih 936 delegatov iz cele Bolgarije. Med drugimi govorniki je govoril tudi rektor sofijske univerze prof. dr. Nedžakov. Po tem zborovanju so se člani delegacij iz vse države udeležili velike manifestacije za mir, ki se jevila po Sofijskih ulicah.

Marca je poteklo 30 let od osnovanja Baškirske avtonomne socialistične republike. V carski Rusiji polkolonialna zaostala dežela se je v letih sovjetske oblasti izredno razvila. Centralni komite VKP(b) in sam tovariš Stalin so mnogo prispevali za procvit republike.

Baškirijska leži pod južnim Uralom. Prirodna bogastva, ki jih je v tej deželi mnogo, so izkoriščali kapitalisti, ki so zaradi svojih interesov ovirali razvoj teh krajev. Ze v 18. stoletju so vedeli, da leže na baškirskem ozemlju bogata ležišča nafte, vendar jih niso izkoriščali. Na partijski konferenci 1934. leta je Stalin postavil nalogo,

nove velike železolivarne, tovarne kombajnov, katere vidiš po vsej Baškiriji, v Povolju in po Daljnem Vzhodu. Mnoge stroje za vrtnanje nafte tudi izdelujejo v Ufi. V zadnjih letih je elektrificirana cela Baškirijska. Če potujemo od Sterlitamaka proti vzhodu, nas ob vsej progi spremljajo razsežni gozdovi. Na tisoče kilometrov lesa je pripravljeno v Baškiriji v zadnjih tridesetih letih. Poleg izkoriščanja nafte, velikih tovarnih težke industrije, elektrifikacije, se je razvila v tej deželi tekstilna industrija, usnjarska in mnogo panog lahke industrije. Iz Baškirijske izvažajo danes v ostale republike ZSSR poleg strojev in nafte

Ko je sovražnik rušil sovjetska mesta v Ukrajini in Belorusiji, so v Baškiriji, v globokem zaledju rasele nove tovarne, ki so jih evakuirali iz zapada. Okoli teh tovarn pa so vznikla nova mesta.

Baškirci so pred Oktobrsko revolucijo bili skoro nepisani. Na sto ljudi jih je komaj 5 znalo pisati in brati. Zato je bila ena izmed prvih nalog sovjetske oblasti, da kulturno dvigne baškirski narod. Organizirali so takoj šole, a danes jih je v republiki že 5.200, 49 tehnikumov in 8 visokih šol. V vseh baškirskih šolah je učni jezik baškirski.

Pod sovjetsko oblastjo je zrasla nacionalna kultura. Mnoga dela so tudi prevedena na baškirski jezik. V popolni izdaji so dobili Baškirci dela Lenina, Stalina, Puškina, Bogolja, Tolstaja itd. Republika ima 13 gledališč.

V Baškiriji imajo danes 13 gledališč, medtem ko je bilo pred revolucijo samo 5 odstotkov prebivalcev pismenih

V glavnem mestu Ufi je rusko dramsko gledališče, baškirsko akademsko gledališče ter baškirska opera in balet. V Ufi je tudi igralska in glasbena akademija, v kateri se izpolnjuje večje število domačih igralcev in glasbenikov.

Baškirsko ljudstvo živi danes polnovredno življenje.

Baškirski delavci se vračajo iz tovarne

da se mora izkoriščati ležišča nafte v južnih predelih Uralskega hrbta. To veliko stalinsko idejo so uresničili sovjetski narodi. Baškirijska je postala republika nafte. Za uspehe, ki so jih dosegli v zadnjih letih pri pridobivanju nafte je dobil »Neftzavod« odlikovanje Lenina. Mnogi delavci na naftinih poljih so bili še posebej nagrajeni.

V Baškiriji pred Oktobrsko revolucijo ni bilo nikakih tovarn. Le v glavnem mestu Ufi je bila majhna železolivarna z nekoliko majhnimi stroji. V Stalinski petletki pa so zrastle v Ufi

tkanine, čevlje, posodo, papir, steklo, pisalne stroje in mnoge druge proizvode.

Ce primerjamo stari zemljevid Baškirijske z novim, vidimo nove železniške proge, ceste, mesta. V Stalinski petletki je na novo zraslo mesto Išimbaj. Z rastjo tovarn je naraslo število delavstva, toda tudi baškirski kmetje so zaživel novo življenje. V republiki je organiziranih 43 sovkhozov in 4374 kolhozov. Država je izročila kolhozom v last preko 7,5 milijonov ha zemlje. Kmetijska gospodarstva se razvijajo s pomočjo strojne tehnike, saj imajo na tisoče traktorjev in kombajnov. V lanskem letu je dobilo 13 delavcev kmetijskih gospodarstev visoko odlikovanje in naziv »herojev socialističnega dela«.

V času Velike domovinske vojne je Baškirijska z vsemi svojimi silami pomagala Rdeči armadi. Mnogi kolhozniki so odšli na fronto. Na fronto so poslali tudi mnogo traktorjev in avtomobilov ter konj. V takih prilikah so kolhoznice-žene, stari in nedorasli mladin nadomestili, moše-borce in pridelali toliko, da so lahko pošiljali velik delež Rdeči armadi. Jasno je, da so se delavci prav fako kot baškirski kolhozniki, odzvali klicu za obrambo domovine.

Proglas CK VKP (b) za Prvi maj

Ob pripravah za letošnjo proslavo 1. maja v Moskvi je naslovil centralni komite VKP(b) proglas na sovjetske delavce, v katerem jih je pozval, naj povečajo pred 1. majem svoje napore, da predčasno dokončajo petletko, tako da bodo letošnji delavski praznik čim lepše uspel.

Centralni komite je v tem proglasu pozdravil vse delavce sveta, ki se bore za zmago demokracije in socializma. V njem pravi med drugim: »Delavci vseh dežel! Obramba miru je stvar vseh ljudstev sveta; prijateljstvo med sovjetskimi ljudstvi, ljudski ZDA in Velike Britanije je najboljša jamstvo za mir«.

S TEKMOVANJEM SO PRESEGLI PROIZVODNI PLAN ZA 3.6%

Češkoslovaške tovarne so pričele v letošnjem januarju delati za petletko. V treh mesecih dela so dosegli naslednje uspehe v industrijski proizvodnji:

Industrija	januar	februar	marec	januar-marec
		vedno v odstotkih		
1. rudniki	99,5	100,6	101,1	100,9
2. energetika	102,9	102,0	105,9	103,6
3. plavži	105,4	106,0	110,3	107,2
4. kovino	98,9	103,8	102,9	101,6
5. kemija	100,4	103,8	102,3	101,4
6. keramika	117,1	108,8	102,5	108,0
7. steklo	94,7	94,8	104,7	97,9
8. papir	96,7	102,4	98,7	99,2
9. les	98,9	99,6	94,7	97,6
10. tekstil in konfekcija	102,5	108,6	109,4	106,9
11. kože in gumi	98,8	102,1	105,9	102,7
12. gramof in film	110,1	108,5	127,0	115,0
S k u p a j	101,8	104,3	104,6	103,6

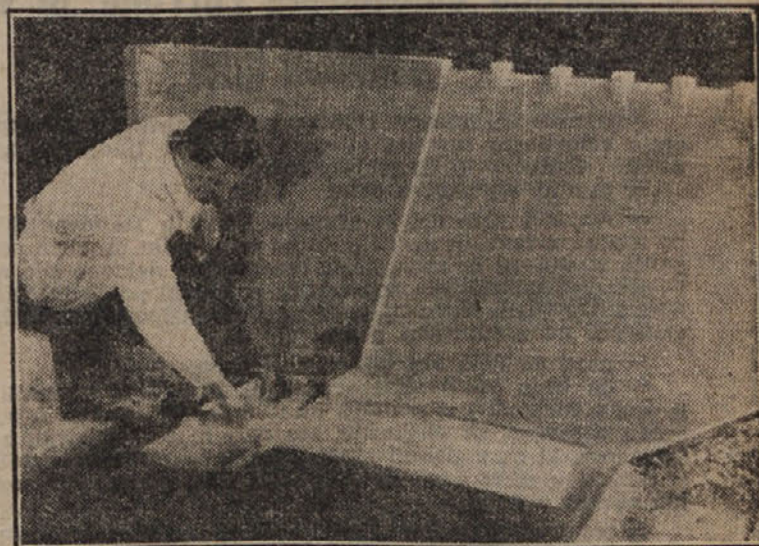
Na podlagi teh podatkov vidimo, da je raslo iz meseca v mesec izpolnjevanje petletke in da je končni rezultat, ki so ga dosegli na Češkoslovaškem v tromesečnem delu: proizvodni plan prvega četrtletja petletke so prekorčili za 3,6 odst. Pri tem moramo tudi upoštevati, da so naloge v petletki dosti večje, kot so bile v dvoletki. Veliko je pripomoglo k temu uspehu tudi tekmovalno »edaro« republik za kongres KPC, iz katerega so izšli številni udarniki.

V mesecu marcu so vse panoge češkoslovaške industrije izpolnile predpisani plan razen industrije papirja in industrije lesa. Temu je bilo precej krivo slabo vreme in veliki snežni zameti, ki so preprečili prevoz lesa iz gozdov. Tako je bila

zaradi tega največja češkoslovaška papirnica v mestu Vetrno za tri dni brez dela, prav tako tovarna lepenske v Catrohu. Obema je primanjkovalo lesa.

Največji uspeh od vseh industrij je vsekakor dosegla plavžarska industrija. Za njo ne zaostaja dosti industrija prehrane, ki je v prvem četrtletju (brez sladkorja in mela-se) dosegla plan za 120 odst.

V mesecu marcu so nakopali na Češkoslovaškem 1555.300 ton črne premoga, 2.375.000 tona rjavega premoga, koksa 564.000 ton. Elektrarne so dale 734.800 milijonov kWh električnega toka, izdelali so 1.835 železniških vagonov, 9.301 šivalni stroj, 26.680 gospodarskih strojev, 830 traktorjev, 2.854 avtomobilov vseh vrst, 20.100 koles, 27.000 radijskih aparatov itd.

Na brnki visoki tehnični šoli imajo poseben laboratorij, kjer preizkušajo modele hidrocentral, ki jih bodo zgradili. Na sliki vidimo, kako preizkušajo model bodoče pregrade na reki Sviratce pri Viru. Model je v razmerju 1:75. Ta laboratorij v Brnu je po svojem delu znan po vsem svetu.

Pomladanska setev na Poljskem

Ze v zimskih mesecih so pričeli na Poljskem priprave za pomladansko setev, v kateri bodo zasejali približno devet milijonov hektarjev zemlje, tako da bo znašala celotna zasejana površina letos na Poljskem skupno z ono, ki so jo zasejali jeseni, 15 milijonov hektarjev.

Država in zadrage bodo pomagale siromašnim kmetom pri setvi. V ta namen so odobrili 600 milijonov poljskih zlotov. Zadrage zveze so v sodelovanju z ljudskimi oblastmi oskrbele siromašne kmete s semeni in umetnimi gnojili. Zadrage so preskrbele semena in gnojila predvsem tistim kmetom, ki so sklenili z državo pogodbo za gojitev industrijskih rastlin. Letos bodo imeli kmetje na razpolago za setvena dela 15 odst. več konjev kot lansko leto, pomagalo jim bo 15.000 traktorjev. Število traktorjev se z dneva v dan veča in traktorske postaje pomagajo pri obdelovanju največ srednjim in revnim kmetom.

Za čim večjo obdelavo zemlje so sprejeli celo vrsto organizacijskih mer. Postavili so oblastne, okrajne invaške odbore, ki so izdelali

podroben program za setev v svojih področjih. Vsi ti odbori skrbijo za racionalno izkoriščanje delovnih sil in strojev, ki jih imajo na razpolago v svojem okolišju.

Glavni odbor »Zveze kmečke pomoči« je pa pristopil k organiziranju delovnega tekmovanja po vaseh, pri katerem sodelujejo državni in samoupravni organi, politične stranke, sindikati in mladina. Postavili so komisije, ki vodijo tekmovanje med vasei, da bi zasejali čim večje površine z žitirami in industrijskimi rastlinami. To tekmovanje nima samo namena, prikleniti kmečke množice k tekmovanju za izpolnitev setvenega plana, temveč tudi uspešno dovršiti vse letošnje načrte za dvig poljedelske proizvodnje na Poljskem. To je velika naloga zlasti zaradi tega, ker je letošnja setev na Poljskem zaradi velikih nalivov in mraza precej zakasnela. V severnih pokrajinah Poljske so sedaj s setvijo šele pričeli, dočim so v južnih pokrajinah do pred kratkim izpolnili prav zaradi teh zaprek načrt setve samo šele 25 odstotno.

1. maj - utrjevanje ljudsko demokratskih pridobitev

Za obnovo gospodarstva in sanacijo trgovinske ter upravne bilance

Slovansko-italijanska ljudska fronta zahteva takšno državno politiko, ki bi upoštevala samo interese prebivalstva ozemlja, ne pa interese tujih monopolističnih skupin in njenih domačih predstavnikov, kot se to sedaj dogaja.

Slovansko-italijanska ljudska fronta poudarja, da pomeni vključitev Trsta v okvir marshalliziranih dežel dejansko podrediti cono A STO-ja gospodarsko in politično interesom anglo-ameriškega imperializma, kar škoduje samo Trstu in njegovega prebivalstvu.

Za splošno obnovo gospodarstva in poživitev vseh gospodarskih panog ozemlja — kar bo obenem uravno-vesilo trgovinske bilance in s tem zajamčilo STO-ju gospodarsko in politično neodvisnost — smatra Slovansko-italijanska ljudska fronta, da je potrebno v interesu vsega prebivalstva sleden:

— povrnitev vse državne imovine, ki po dohodilih mirovne pogodbe pripada STO-ju in ki je sedaj vključena v skupine IRI, FINMARE itd. kot na primer Lloyd, ladjedelnice, ILVA, banke itd. itd.

— upravo velikih industrijskih in bančnih kompleksov ter velikih plovil družb naj izvaja ljudstvo preko svojih predstavnikov;

— obnovo tržaskih pomorskih prog, kar predpostavlja, v skladu z mirovno pogodbo, vrnitev vseh ladij, ki so bile vpisane v tržaski ladijski register in ki so kasneje prešle v italijansko pristanišče, prav tako je potrebna povrnitev škode in dobička, ki bi nastala, če te ladje ne bi bile zadržane;

— ZVU naj prekliče vse politične, gospodarske in finančne sporazume z italijansko vlado, ker nasprotujejo mirovni pogodbi in interesom STO-ja in ker spravljajo po Anglo-ameriških okupirano cono STO-ja v odvisnost in jo dejansko spreminjajo v italijansko provinco;

— sklepanje direktnih gospodarskih sporazumov z vsemi državami, predvsem pa z zalednimi, kar bo zagotovilo delo predvsem ladjedelnicam ILVA in vseh industriji, trgovini in pristanišču;

— ustanovitev mešanih predstavstev, katerih cilj naj bi bilo pospeševanje trgovinske izmenjave z zalednimi deželami, ter ustanovitev skupne organizacije, v kateri naj bi bili predstavniki vseh zainteresiranih držav in ki naj bi koordinirala trgovino skozi naše pristanišče;

— reforma in poenostavljenost vsega davčnega sistema, tako državnega in občinskega, pri čemer naj se zmanjšajo posredni davki, dvignejo pa neposredni s pravičnim proporcionalnim sistemom, ki naj teži predvsem na gospodarsko uravnoteženi sloj; taka reforma bo obenem s kontrollo, ki naj prepreči izkamenje davčnih obvezam, povečala dohodke in s tem omogočila uravnoteženje upravnih proračunov;

— do najvišje možne mere naj se povečajo državne podpore občinam;

— ustanove se naj nova občinska gospodarska podjetja raznih vrst — to naj odpravi med drugim monopol, ki ga ima SELVEG — in okrepi obstoječa z izboljšanjem delovanja javnih služnosti; to bo obenem s pravičnim premešanjem personala rešilo težko vprašanje nadstevnega osebja v občinskih podjetjih in uradih;

— racionalno izkoriščanje turističnih možnosti cone in ustanovitev v ta namen opremljenih občinskih podjetij.

Za neodvisnost in demokratizacijo občin

Ker bodo iz volitev izšli samo občinski organi oblasti, zahtevajo tržasko demokratične organizacije, združene v Slovansko-italijanski ljudski fronti, zanje najširšo avtonomijo in podelitev največje oblasti, tako da bo omejena oblast okupacijskih sil.

Nadalje se zavzemajo za ustanovitev okrajnih in vaskih svetov, kar bo pripomoglo k demokratizaciji občin in povezavi njihovih organov z volivci.

Ker sedanja uprava javne imovine ne upošteva potrebe najstrožje varčnosti in ker se javna dela izvajajo brez vsakega načrta, tako da so nujna dela zastopljena za manj važnimi, zahteva Slovansko-italijanska ljudska fronta, naj občine pristopajo k izvedbi javnih del le po načrtu, pri katerem bi sodelovali po svojih svetih tudi volivci.

V interesu delavskega razreda in vseh delovnih ljudi

Slovansko-italijanska ljudska fronta zahteva v interesu blaginje delavskega razreda in vseh delovnih ljudi ter za dvig njihove družbene in življenjske ravni:

— zaporo odpuštev z dela;

— razpis javnih del in gradnjo ljudskih stanovanjskih hiš po zgornj navedenih načelih; to bo rešilo težki problem pomanjkanja stanovanj in absorbiralo brezposelno delovno silo za čas, dokler nas industrijski, trgovski in pomorski potencial še ne bo docela zaposlen. Obenem priporoča vso podporo združnim iniativam na gradbenem področju;

— urad za delo naj upravljajo sindikati;

— da bodo brezposelni državljani STO-ja lahko našli delo, je treba odstraniti iz policije, pa tudi iz vseh uradov in podjetij bodisi državnih ali občinskih vse one, ki so sodelovali z nacifazizmom, ki so zapustili kraje, kjer so zagrešili svoje zločine in se zatekli v nase cono in tukaj našli vso podporo pri onih, ki jim to gre v račun;

— bolniško blaginjo, Zavod za socialno zavarovanje in Zavod za neugodno zavarovanje, združene v eno samo organizacijo, naj upravljajo zavarovanci;

— uvesti je treba takšno stanovanjsko politiko, ki bo znala rešiti težko stanovanjsko krizo; dotlej pa mora obveljati zapora nad najemninami;

— za znižanje cen je treba razširiti mrežo potrošniških združenj, ki naj uživajo največje olajšave pri nabavi življenjskih potrebščin pri producentu; predvsem je treba poveriti vlogo

OSNUTEK VOLIVNEGA PROGRAMA slovansko-italijanske ljudske fronte

TRŽASKE DEMOKRATIČNE ORGANIZACIJE, ZDružene v SLOVANSKO-ITALIJANSKI LJUDSKI FRONTI, PROTESTIRAJO PROTI NAPOVEDANIM UPRAVNIM VOLITVAM, KER BODO IZVEDENE, V NASPROTJU Z DOLOČILI MIROVNO POGODBO, PRED POLITIČNIMI VOLITVAMI;

ker so bili vpisani volivne imenike in tako dobili volivno pravico desettisoči oseb, ki jim to ne pritiče, ki so državljani STO-ja in ki predstavljajo volivno množico reakcionarnih skupin; ker so z uporabljenimi metodami predstavniki širokih ljudskih množic izključeni od priprav za volitve. Zaradi tega protestirajo proti očitnemu poizkusu, da bi te protidemokratične upravne volitve prejudicirale krajevni politični položaj. Javno mnenje opozarja na manevre okupacijske uprave in domačih reakcionarnih skupin, ki hočejo popačiti dejansko stanje z odklanjanjem demokratičnih političnih volitev, izvedenih v duhu statuta STO-ja, in jim vsiljujejo protidemokratične upravne volitve. Ugotavljajoč ta dejstva, sodeluje Slovansko-italijanska ljudska fronta na volitvah, ker vidi v tem obliko aktivne borbe proti okupaciji.

Za normalizacijo političnega in gospodarskega življenja ozemlja

Slovansko-italijanska ljudska fronta ugotavlja, da je normalizacija političnega in gospodarskega življenja povezana z uveljavljanjem mirovne pogodbe in zahteva zato imenovanje guvernerja STO-ja in uveljavljanje statuta. Slovansko-italijanska ljudska fronta zahteva takojšnje priznanje veljavnosti določil mirovne pogodbe, predvsem onih, ki jamčijo človečanske pravice in osnovne državljanske svobode, enakopravnost spola, narodnosti in kulture, ter določila, ki uveljavljajo obstoj dveh uradnih jezikov: italijanščine in slovenščine.

Za življenje v miru in delu

Tržasko demokratične organizacije, združene v Slovansko-italijanski ljudski fronti, zveste slavnim tradicijam pretekle borbe, pozivajo vse iskrene demokrate italijanske in slovenske narodnosti, delavce v mestu ali na deželi, naj tesno združeni na bližnjih volitvah preprečijo manevre reakcionarnih skupin in premagajo tako še eno oviro na poti, ki vodi k osamosvojitvi delavcev, k blaginji vsega demokratičnega prebivalstva in k življenju v miru in delu.

Za ženo:

— ženam je treba priznati enako delo enako plačilo kot moškim;

— pravilno je treba rešiti vprašanje žena, ki so družinski skrbniki;

— gospodinjstvo pomočnice naj smatrati kot delavke in jim torej priznati iste pravice;

— v občinskem okviru se naj ustanovi dom, kjer bodo noče žene lahko v miru pričakale poroda in kjer se naj vrše tečaj za vzgojo otrok;

— zgraditi je treba porodnišnice, ki bi služila samo temu namenu, kajti dosedanja takojšnja razpoložljivost prostora kot po higienskih prilikah ne odobrova;

— povečati se naj število bolnišnic, ki bi služile kot posvetovalnice, tako da bo na vsak okraj prisla najmanj ena;

— v občinskem okviru se naj ustanove domovi, kjer bodo našle stredo in primerno pomoč mlade, predvsem mlade, in se tako izognile nevarnostim materinega propada;

Za mladino:

— mladim ljudem je treba zagotoviti, da si po svojih zmognostih in težnjah sami izberejo svojo življenjsko pot;

— v občinskem okviru naj se ustanove vzgojni in strokov-

ni tečajji, kjer se bo mladina lahko pripravljala za vstop v življenje;

— učencem v gospodarstvu je treba dati možnost, da se usposobijo v svoji stroki in zavarovati jih je treba pred izkoriščanjem;

Za otroke:

— za poletne kolonije je treba izprazniti poslopja in graditi nova, tako da bodo zadovoljene vse potrebe;

— izboljšati je treba opremo otroških vrtec in zavetlišč, poleg tega naj se uvedejo novi.

V obrambo kmetov in kmečkega gospodarstva

V interesu kmetov in kmetijstva se Slovansko-italijanska ljudska fronta zavzema za sledeče;

— izboljšanje sedanjega težkega stanja na podeželju — ki je posledica nekdane in sedanje politike vladajočih razredov, ki streme za raznarodovanjem in skrajnim izkoriščanjem kme-

tov — z zaviranjem boga z zemlje s pomočjo primernih podpor za gospodarske izboljšave, z nizkoobrestnimi posojili, ki bodo omogočili okrepitev kmetijstva in maksimalno izkoriščanje vse obdelovalne zemlje; obenem je treba dvigniti vrednost vsem domačim proizvodom;

— korenita sprememba davčnega in taksnega sistema, ki naj upošteva predvsem produktivnost zemljišča, tako da bo omlajen težki davčni pritisk, kidanes težji kmeti;

— vso podporo pri ustanavljanju in razširjenju nabavno-prodajnih združenj;

— posameznim vsem in naseljem je treba zaupati v oskrbo in v užitek občinskega zemljišča in gozdove, ki so na ozemlju teh vasi ali naselij, predvsem pa tam, kjer bi to koristilo občinski skupnosti;

— obnoviti je treba mrežo hranilnic in posojilnic, ki jih je uničila fašistična vladavina s socialnim in nacionalnim zatiranjem, in vrniti jim je treba vso njihovo premočilo in nepremično imovino;

— odpraviti je treba monopolistično vlogo ustanov, ki jih je ustvaril stari režim, kot pokrajinski agrarni konzorciji; njihovo vlogo in pravice naj prevzame kmetijska zbornica, ki jo je treba ustanoviti;

— opravilo in izboljšanje podeželskih cest, ki so v obupnem stanju;

— izpopolniti je treba električno omrežje in vodovode ter napeljati luč in vodo v kraje, ki je še nimajo;

— vzpostaviti je treba hitre zveze z mestom za prevoz mleka in vrtnarskih ali sadjarskih proizvodov na trg;

— uvedba znižane tarife za vodo, ki se uporablja v kmetijski svrhe;

— ustanovitev slovenske kmetijske šole ter slovenskih in italijanskih kmetijskih tečajev ter učinkovita zaščita polja in živine s stalno pomočjo strokovnjakov kmetom.

Za izboljšanje položaja obrtništva, male in srednje industrije in trgovine ter ribištva

V obrambo interesov obrtništva, srednje in male industrije in trgovine ter ribištva pred monopolom velikih zahteva Slovansko-italijanska ljudska fronta sledeče:

— Zbornica za trgovino, industrijo in kmetijstvo se naj spremeni v Zbornico za trgovino, industrijo in obrt, vzporedno s tem pa se naj reorganizira in demokratizira z demokratičnimi volitvami vseh organov in vseh instanc, tako da bodo v njih pravilno zastopani majhni in srednji industriji, trgovci in obrtniki in sicer na osnovi številčnega razmerja proti velikim, ne pa na osnovi gospodarske veljave;

— ustanovitev Zbornice za kmetijstvo, ribolov in kmečko obrt po omenjenih načelih;

Za demokratično šolo in ljudsko prosveto

Za demokratizacijo šole in njeno izboljšanje se zdi Slovansko-italijanski ljudski fronti potrebno sledeče:

— demokratizacija šole, reforma učnih načrtov in odstranitev iz sol in vsega šolskega aparata vseh eksponentov fašizma, predvsem pa odstranitev vseh vojniš zločinov, belogardistov in ustašev iz slovenskih sol;

— ustanovitev roditeljskih svetov pri vseh šolah;

— derevizacija vseh šolskih poslopij in krožkov;

— gradnja novih sol in krožkov ter popravilo obstoječih, vse v okviru splošnega načrta za javna dela;

— dati šolam in šolskim krožkom vse potrebni inventar, bodisi pohištvo, učila ali za razvedrilo itd.;

— široka zdravniška pomoč učencem;

— razdeljevanje obrokov v šoli in brezplačno razdeljevanje šolskih potrebščin (učne knjige, zvezki itd.), pa tudi obleke, manj premožnim učencem;

— znižanje šolnin v srednjih in višjih šolah, da bodo dostopne tudi manj premožnim;

— stipendije za marljive učence in dijake, ki so brez sredstev;

— ureditev dijaških domov za učence, ki ne stanujejo v mestu;

— ustanovitev in vzdrževanje slovenskega in italijanskega ljudskega gledališča;

— pravično dodeljevanje primernih prostorov italijanskim in slovenskim prosvetnim društvom ter povrnitev onih prostorov, ki so bili zaplenjeni ali zasedeni;

Za telesno vzgojo in šport

Za okrepitev telesne vzgoje in športa zahteva Slovensko-italijanska ljudska fronta:

— zagotoviti je treba enako postopanje do vseh športnih organizacij, kar se tiče uporabe telovadnic ali športnih igrišč, pri čemer naj obvelja kot merilo število aktivnih športnikov, vključenih v teh organizacijah;

— podpirati je treba, tudi materialno, pobude ustanov ali društev, katerih namen je približati najširšim slojem nekatere športne panoge, ki so trenutno privilegij ozkega kroga športnikov.

Za partizane, antifašistične preganjance in oškodovance

Slovansko-italijanska ljudska fronta zahteva pravično priznanje partizanov, antifašističnih političnih preganjancev in oškodovancev ter terja, naj se občine obvezajo, da bodo:

— zagotovile primerno pokojnino družinam padlih v osvobodilni borbi in invalidom;

— zajamčile delo ali zopetni sprejem v službo, izgubljeno zaradi vojne ali fašističnega preganjanja, partizanom, antifašističnim političnim preganjancem in oškodovancem;

— dale invalidom možnost fizične prevzgoje in strokovne usposobitve, tako da bodo lahko uspešno izvrševali delo, ki odgovarja njihovim fizičnim sposobnostim;

— dosegle od pristojnih oblasti podelitev licenc za prodajalnice monopolnega blaga, časopisov itd. vdomam in invalidom osvobodilne borbe.

Prvi maj, praznik delovnega ljudstva, ki so ga ustanovili na mednarodnem kongresu socialistov v Parizu je začelo delovno ljudstvo praznovati leta 1890. Najmočnejši odziv je imel na praznik v Sovjetski zvezi, kjer so delavci uprizarjali stavke, demonstracije in izdajali revolucionarne proklamacije. Redke so bile v tisti dobi žene, ki so nudile pomoč svojim moškim tovarišem, kajti tedanja družbena ureditev jim ni dovolila razmaha.

Sele po Oktobrski revoluciji so se žene začele udeleževati v vseh poklicih pri gradnji socialistične države. Sledeč načelu Lenina in Stalina, da je mogoče žensko vprašanje rešiti le, če se žene vključijo v javno delo, so žene v SZ kmalu dosegle na vseh področjih javnega življenja enakopravnost z moškimi tovariši. Po Oktobrski revoluciji je bil vsakokratni 1. maj veličasten praznik in dan vseh delovnih ljudi — mož in žena — za nove zmage.

Vse teže je to bilo v kapitalističnih državah. Tam je imela žena priliko, da uspe v borbi za svoje pravice šele z drugo svetovno vojno. Z vsoto trdnosti so se žene zbirale k ilegalnemu delu, uničevale sovražnika, trpele po letih in taboriščih, v želji, da čim več prispevajo za osvoboditev.

In res jim je v nekaterih deželah uspelo, da prično novo obdobje. Združene s svojimi moškimi tovariši v narodno osvobodilni vojni so dosegle politično gospodarsko narodno in kulturno svobodo. Tako vidimo, da pomagajo danes žene pri gradnji socializma v Jugoslaviji, Bolgariji, v Albaniji, na Madžarskem, v na Kitajskem, v Vietnamu in severni Koreji. V vseh teh deželah uživa žena enakopravni položaj, ki ji je zagotovljen po ustavi in zakonu. Ženam je odprta pot v vse poklice in da se v njih uspešno udeležujejo, nam pričajo

Jugoslaviji zakon ženi plačan dopust pred in po porodu; tudi sme žena med uradnimi urami hoditi domov, da doji svojega otroka. Vodstva podjetij odtegujejo materje v času nosečnosti od težkega dela; prav tako skrbijo, da je bodočim materam vsak čas na razpolago zdravniška pomoč.

Tudi je država vzela zakon in družino pod svoje varstvo, da bi tudi tako važni ustanovi, kot sta zakon in družina, mogla uveljaviti načelo o enakopravnosti ljudi, brez razlike na spol, vero ali narodnost. Po novem zakonu sta oba zakonca resnično in dejan-

prostega človeka k napredku in mu poglabilo znanje. To velja zlasti še za ženo. Bivši kapitalistični red je namreč namerno preprečeval ženin razvoj, ker ni maral, da bi bila žena enakopravna; bal se je, da bi strokovno večja in politično zavedna žena okrepila splošno borbo delovnega ljudstva za osnovne pravice delovnih ljudi.

Vse drugače pa poteka 1. maj v tistih deželah, kjer se nadalje vladajo kapitalisti, kjer ni ženam kljub vsem žrtvam uspelo priboriti si pravice; pogledimo samo na Tržaško ozemlje. Ze pred 25 leti so se tu nekateri napredni žene vključile v borbo za osvoboditev izpod fašizma, tudi tu so žene mnogo žrtvovali v drugi svetovni vojni, toda njih borba se še nadaljuje in bo rešena tedaj, ko bo rešeno tržaško vprašanje. Zato je vsakoletni prvi maj na Tržaškem ozemlju po osvoboditvi velika manifestacija proti starim in novim oblikam fašizma, proti angloameriški imperializmu in reakciji, obenem pa protest za spoštovanje mirovne pogodbe. Šele z dosego politične svobode in neodvisnosti bo tudi žena na Tržaškem ozemlju dosegla enakopravnost, da bo njeno delo imelo enako ceno kot delo moža in da bodo njeno delo upoštevali tudi v javnem življenju.

ŽENA IN PRVI MAJ

nešteta visoka odlikovanja, ki so jih žene dosegle. Celo najvišji naslov red dela I. stopnje je dosegla v Jugoslaviji prva žena učiteljica Fakina Iva.

V teh deželah je 1. maj praznik na poti k ustvaritvi lepše socialistične domovine, ko žene in moške skupni napor utrjujejo priborjeno svobodo in krepijo moč ljudskih množic.

Žene demokratičnih držav štijo posebni zakoni, zato se lahko javno udeležujejo, ne da bi pri tem zanemarjale svoje materske dolžnosti; tako določa v

sko enakopravna, oba imata enake pravice in enake obveznosti, s čimer je ženi vrnjeno dostojanstvo človeka.

Važen je tudi položaj gospodinjskih pomočnic, ki so ga dosegle žene v novi Jugoslaviji. Poseben zakon določa zanje število delovnih ur, dopust, višino plače in tudi zanje velja zakon o starostnem in bolezenskem zavarovanju.

V demokratičnih državah opazimo tudi stremljenje, da se vse delovno ljudstvo vključi v kulturno življenje, kar bo privedlo pre-

Posebnosti tržaške knjinje

Morski pajek

Tudi morskega pajka prodajajo na ribjem trgu in kako dober jel! Če ga pripravijo res pravi kuhar, nikoli ne pozabiš ne na kuharja in ne na pajka. Morski pajek prav za prav ni pajek, kot tisti naši pajki, ki predejo mreže po kotih, tako mu samo pravijo, ker je res zelo podoben pajku, v resnici je pa le rak. Na našem tržaškem ribjem trgu mu pravijo tudi granzo ali pa granzievola, prvo ime pomeni samca, drugo pa samico. Kako motovili so svojimi dolгими nogami po prodajalčevih mizah, kot dolgokraki pajki. Vidimo veliko rdečkasto lupino in po pet parov dolgih nog, prvi par ima klešče. Rdečkasta telesna lupina je vsa polna izrastkov in bodic.

Gospodinje predvsem povprašujejo po samicah, izbirajo jih same ali pa jih izbira trgovec. Obrne pajka na hrbet, na trebušni strani ima morski pajek kot nek gibljivi poklopec. Če je poklopec krajši in ploščat, je samec - granzo, če je pa večji skledičast je pa, ona in ko ga sedaj privzdigne, vidiš v njem nešteto koralno rdečih jajčec.

Pred nedavnim je Ljudski tednik opisal jastoga in prinesel tudi njegovo sliko. Tam je opisano in narisano, da je telo jastoga iz glavoprsja in členastega zadka. Tudi telo morskega pajka je iz glavoprsja in zadka, le da je morski pajek podvil zadek pod glavoprsje in tista gibljiva plošča na trebušni strani lupine je pod glavoprsje podvit zadek, lupina je pa glavoprsje. Torej je morski pajek res rak.

Naj pa že bo kar hoče, to je stvar profesorjev, rak ali pajek, dober je. Morski pajek se drži morskega dna in skal, hodi in ne plava. Ima vse polno sovražnikov. Da se pred njimi obraruje, si pokriva lupino z različnimi rastlinami in živalmi in ko potuje po morskem dnu, je kot bi potovala menažerija. Le poglejte lupine na hrbtni strani, še sedaj boste dobili na njih ostanke živali in rastlin, kljub temu da so jih že ribiči in trgovci očistili. Treba je torej pajka dobro oprati, lupino je treba prav pošteno pokračiti. Nato jih pa vremo v vrelo vodo žive. V vreli vodi mora ležati, da kaže trebušno stran iz lonca. Tako naj vre četiri ure. Pajka vzamemo iz vode, izderemo mu noge, v posodo pa obesimo jajca, meso in svetlorjavo gneto. Meso razkosmamo, nato potolčemo s kladinom nože in pobremo še iz njih, kar je užito. To pomešamo z drobtinami, peteršiljem, poprom, limoninim sokom in pustimo v olju, da dobro prevre. Okusni morski pajek je pripravljen. Tam, kjer jim je tudi kaj do teatralnosti ali pa kjer lovijo bogate tužce, servirajo tega raka v njegovi lastni lupini in tudi pečejo v rakovi lupini namesto v koziči. Tuju se to seveda zdi zelo imenitno in tudi imenitno plača.

Pravijo, da so morski pajki najboljši v aprilu, love jih pa celo leto z mrežami in pa z različnimi železnimi pripravami, ki jih nosijo na dolgih ročajih. Ob istrski obali je teh živali vse polno, pa tudi v Dalmaciji jih nalove mnogo. Ob italijanski obali jih je mnogo manj. Pozimi se drže bolj v globinah in ob skalah naše obale, v toplih mesecih pa grejo na italijansko stran v plitvo močvirnato morje. Posebno dosti je teh morskih pajkov v Atlantskem oceanu.

Kaj še vse ne pravijo o tem raku. Nekateri hočejo vedeti, da je meso dobro le takrat, kadar mesec pojema. Stari Grki so trdili o njem, da je zelo pameten in da se razume na glasbo. Naj bo kakor koli že, sedaj jih je na ribjem trgu vse polno, še je mesec april, privoščimo si jih, zalivajmo jih z dobro črmino in tudi mi bomo vedeli nekaj o morskem pajku, da je to pravo vrstna slaščica našega ribjega trga.

T. P.

NOVE TVORBE

ZDRAVNIK

Človek ne oboli samo za nalezljivimi boleznimi, na vnetju raznih organov, na zastrupljenju z raznimistrupi, zaradi poškodb itd. Poznamo še druge bolezni, imenujemo jih nove tvorbe, ki jim pravimo tudi bule ali gobe. Nove tvorbe na človeškem telesu imenujemo znanstveno tumorje. Tumorji so pravi zajedalci na človeškem telesu, ker se hranijo z njegovimi sokovi.

V glavnem delimo tumorje v dve skupini. V take, ki povzročijo kmalu smrt, in v take, ki prinesejo človeku samo bolezen in težkoče, ki so odvisni od tega, kje pač te tvorbe nastanejo in kako rastejo. Prve imenujemo tumorje slabe vrste, druge pa tumorje dobre vrste.

K tumorjem slabe vrste prištevamo raka in sarkom. Sarkom je tudi neke vrste rak, ki nastane pri mlajših ljudeh. Zakaj in kako nastane rak, tega še ne vemo. Domnev o nastanku raka imamo vse polno. Vemo zaenkrat samo to, da nekateri človeški organi posebno pogosto oboli na raku. Vemo, da nastane rak navadno v poznejših letih in da se nagnevanje k raku večji podeduje. Znan nam je razvoj in širjenje raka v človeškem telesu. Vemo tudi, kdaj še lahko raka na kakem organu človeškega telesa operiramo.

Rak v človeku zelo hitro raste. Na katerem koli delu telesa se pojavi, uniči zdravo tkivo. Rakasto staničevje na eni strani naglo prerašča okoli in se hitro širi v tkivo zdravega človeškega telesa ter ga uničuje, na drugi strani pa hitro razpada. Kjer preide rakasto staničevje v žile, jih razjeda. Zato nastopijo tudi krvavitve. Celice raka pridejo v notranjost žile in kri jih prenese v druge dele telesa. Tam se začne celice raka zopet razmnoževati in tako nastane nov rak. Po vsem telesu nastanejo taka rakasta obolenja - ognjišča. Ta ognjišča raka, razsejana po krvi po prvotnem raku, imenujemo znanstveno metastaze. Rak pa se ne širi samo po žilah, temveč tudi po mezo-
govnicah.

Pri moških se pojavi rak najraje na želodcu, na debelem črevesu, na jabolku in jeziku, pri ženskah pa na prsih, na maternici in želodcu. Tudi metastaze nastanejo navadno na do-

ločenih mestih. Seveda pa lahko oboli za rakom vsak organ človeškega telesa. Rak se pojavi navadno v starosti nad 40 let. Mlajši ljudje pa dobe sarkom, ki ni nič boljši od raka. Navadno povzroči smrt še hitreje kakor rak.

Se nekaj domnev o nastanku raka. O raku na ustnicah ali na jeziku domnevamo, da nastane zaradi stranskega kajenja ali prekomernega uživanja alkohola. Posebno rad se baje pojavi na ustnicah kadilec pipe, in sicer tam, kjer ta pritiska na ustnico in draži ustnično sluznico.

Na jeziku nastane rak navadno ob strani. Na obolenem mestu se pojavi bulica, ki ne boli. Bulica kmalu razpade. Nastane na površju razoran rana, ki se hitro širi. Prevečena je z belkasto rumeno oblogo. Zaradi drgnjenja ob zobovje rana boli, čisto pa tudi krvavi. Bolnika ovira pri govoru in pri jedi. Z jezika se rak širi na vse strani. Po mezo-
govnicah preide najprej na vratne žleze. Zaradi širjenja bolezni proti grlu in požiralniku bolnik težko požira, zaradi širjenja proti sapniku pa težko diha. Da se bolnik ne zaduši, mu moramo odpreti sapnik, da ne umre zaradi lakote, mu moramo vstaviti v želodec cevko, po kateri ga hranimo. Slednjič pa bolnik vendar umre, bodisi zaradi širjenja raka na okolico, bodisi zaradi metastaz, ali pa ker rak odpre večjo žilo in človek izkrvavi.

Dokler je rak omejen samo na jeziku, dokler torej bezgovke na vratu še niso otekle, je operacija uspešna. Raka moramo izrezati daleč v zdravem mesu jezika. Uspeh pravočasne operacije je dober. Če so pa že otekle vratne žleze, raka ne operiramo več. Kajti tudi če odrežemo bolniku ves jezik, še vedno nismo odstranili vsega rakastega staničevja.

Imamo pa tudi tumorje dobrih vrst, ki rastejo v človeškem telesu in se razlikujejo od raka in sarkoma v tem, da nikoli ne razjedajo zdravega človeškega tkiva. Vendar pa škodujejo človeku s tem, da zaradi svoje velikosti izpodrivajo zdrave dele organizma ter preprečujejo normalno delovanje tistih organov, na katerih nastanejo. Ne razširjajo se po krvi in po mezo-
govnicah, zato tudi ne povzročajo nobenih metastaz. Hranijo se s krvjo organizma, v katerem nastanejo. Škoda, ki jo bolniku povzročajo, je odvisna od tega, kje se nova tvorba razvije. Te nove tvorbe dobre vrste

MODA

imenujemo po njihovi sestavini. Če so iz mesa, jih imenujemo myomi (izgovori mimi), če so iz tolsče, lipomi, če so iz tkiva fibromi, če so napolnjeni s tekočino, pa cyste (izgovori ciste) itd.

Od tumorjev mitejše vrste vidimo v ustni votlini največkrat ciste. Pod jezikovo konico je na vsaki strani po en izhod cevke, ki vodi od podjezične žleze slinovke. Če se izhod zapre, zastajajo sline v cevki. Zato se del cevke, v katerem se sline nabere, razširi v mehur, ki mu pravimo ranula. Bolečin ne povzroča sicer nobenih, otežkoča pa premikanje jezika. Če pogledamo v usta, vidimo, da je dno ustne votline izbočeno.

Zaradi obolenih zobnih korenin nastanejo v čeljusti večkrat zobne ciste. Te pritiskajo na kost in jo bolj ali manj uničujejo. V zgornji čeljusti doseže taka cista velikost jabolka in se širi v nadčeljustno votlino, ki jo včasih vso izpolni. Take ciste odstranimo operativno.

Kako ostanejo cvetlice sveže

Ne ohranijo se vse cvetlice enako dolgo sveže. Predvsem je važno, da jih ne trgamo, pač pa režemo. Ko jih odrgamo, trpijo majhne celice, iz katerih se sestoji cvet in tudi steblo. Posamezna rastlinska vlakna se mnogo prej posuše ob prelomu kot ob urezu. Zato režimo steblo z ostrim nožem. Urezano stebelce tudi boljje vsrkava vodo. Če je odrezana cvetlica predolgo na zraku, tedaj se celice posušijo in izgubijo sposobnost še nadalje vsrkavati vodo. Zato nima smisla, da trgamo na izletih rože, če vemo, da jih dolgo ne bomo mogli dati v vodo. Ne pozabimo pa vedno na novo odrezati stebelca, ko premenjamo rožam vodo. Dobro je, da dodamo vodi malo kuhinjske soli.

Vedeti moramo tudi, da se nekatere rože med seboj ne prenašajo. Tako n. pr. bo španski bezeg kmalu ovenel, če ga denemo v vodo poleg drugih rož. Tudi nageljni zdrže delj časa, če so sami v kozarcu, prav tako vrtnice. Bolj družabne so pa poljske cvetlice; seveda ostanejo cvetlice več časa sveže, čim manj jih je v vazi.

Kakor zelo imajo rože radi sonce v naravi, tako malo ga ljubijo v sobi; poletj ne držimo vaz z rožami v sobi, pač pa na hladnem prostoru.

— O —

Če hočeš skuhati dober čaj, vedi da mora ostati čaj suh, dokler ne vliješ nanj vrele vode.

Morski pajek

Zadružništvo v Istrskem okrožju ob letošnjem 1. maju

Naše zadružništvo ni samo beseda in fraza, ampak je stvarnost, dejstvo. Saj ni to kapriol, volja ali želja enega ali dveh poedincev, te ali one vasi, ampak je nujen pojav v novih družbeno-gospodarskih prilikah, je izraz časa, razvoja. Zato je zadružništvo množičen pojav.

Priznamo, da ni to preoblikovanje in prehajanje iz ene stvarnosti v drugo lahka zadeva, premostiti je treba mnoge ovire, ker terjata ta gospodarska oblika novega človeka, novo vero v skupnost, ki nam jo je izkoriščevalni kapitalistični sistem omrtvičil.

Omrtvičil jo je, a ne zamoril. Človek je bil, je in ostane družbeno bitje, v medsebojni povezavi in odvisnosti. Ko to obnovimo in raztresene in zdrobljene ude spet povežemo in utrdimo, oziroma ko bo delovni človek spoznal — on to že spoznava ter bo vedno bolj spoznaval — da mu sodelovanje, skupnost, vzajemnost prinašajo praktične koristi, bo tudi vedno večji del svojega gospodarstva odstopal v upravo skupnosti.

Kaj pa hoče skupnost? Kaj hoče ljudska oblast, ki to skupnost tako podpira?

Delovna skupnost je iz delovnega ljudstva. Delovno ljudstvo pa ima samo eno skromno in prirodno tudi temeljno težnjo: ono hoče pošteno živeti. Dobro vemo, da mu oni, ki mu vladajo in na njegovih plečih živijo, ne bodo to darovali ali kar tako odstopili.

To si moramo priboriti zato si moramo sami urediti življenje, v prvi vrsti pa ono, ki se tiče gospodarstva, zlasti produkcije.

Samo delovno ljudstvo mora odločati kaj, kje, kdaj in kako naj dela. To pomeni, da mora gospodariti smotrno, zavestno, načrtno, oziroma s pravilno postavljenim ciljem, skrbno in premišljeno pretehtati vse činitelje, ki pri tem odločajo.

Samo določeno območje delovne skupnosti more načrtno gospodariti, samo združen in gospodarsko trdno povezan kmet je in delavec, kateri imajo isti gospodarski interese, iste potrebe in zahteve, more reševati skupna gospodarska vprašanja.

Prav ta povezava, ta organizirana skupnost, sloneča na načelu vzajemne premoči, predstavlja za drugo. Samo zadruga pa predstavlja v danem trenutku najprimernejšo gospodarsko obliko za dosego boljšega gospodarskega življenja, recimo rajši: za olajšanje, skrajšanje in izboljšanje dela, oziroma zvišanje proizvodov v količinskem in kakovostnem oziru.

Prav ta zadnja točka (zvišanje proizvodov) predstavlja jedro naloge na zadružnem sektorju. A v ta namen je treba raznovrstnih sredstev (delovnega orodja, stroji, semena, gnojila itd.), primerne prostore (kleti, hlevi, svinjaki), pravilne organizacije dela itd. Posameznik ne zmora vsega tega. Zmore pa skupnost, zmora toliko lažje, hitreje in uspešneje, kolikor večje je v njej medsebojno zaupanje, dobra volja, poštenje, razumevanje.

Produkcija pa je le en del nalog zadružnega gospodarstva, ki se prirodno veže z drugim delom — s potrošnjo, to je s tisto funkcijo, ki jo vsak posameznik vrši vsako uro, vsak dan, stalno in redno, v manjši ali večji meri, bilo z uživanjem hrane, s porabo obleke, stanovanjskih prostorov itd. Preskrba takšnega ali drugačnega blaga (kmetijske

proizvode, delavstvu, industrijske kmetijstvu) na čim krajši, hitrejši in cenejši način, to je druga naloga zadružništva.

A tretja? Izločiti nepotrebne posredovalce — izkoriščevalce in četrti: Dvigniti življenjsko raven delovnega človeka na dostojno višino ne le v materialnem (hrana, obleka, stanovanje) pač pa tudi v moralnem oziru. Ali ni to plemenita naloga, vredna požrtvovalnega sodelovanja?

Prav zato se naše novo zadružno življenje že preliva in se bo skoro še bolj prelivalo skozi nove zadružne hrame, ki bodo vžigali plamena očinskih in pomlajenega, resnično svobodnega življenja.

Mnogo je sovražnikov okrog nas, ki bi nam tako radi preprečili te naloge. Njih namera je protiljudska in zato nesocialna, nekulturna, nečloveška, njih namera je takšna kot je vedno bila: podrediti si delovno ljudstvo ni mu biti kri, ker brez tega so sesalci zapisani smrti. Zato smo si nepomirljivi nasproti niki.

Mirno ponovimo, kar smo že večkrat podčrtali: Mi gremo naprej, kujemo in snujemo novo usodo.

Naše zadruge se razvijajo iz nižje v višjo obliko, zadružna zavest našega delovnega človeka raste in iz njega se porajajo nove sile, novi sodelovalci, novi talenti. Da, v našem ljudstvu so še ogromne skladišnice spečih sil, ki jih bomo vztrajno prebujali in vključevali v kolektivno udejstvovanje, da bo vsaki naslednji 1. maj vse lepši svetlejši, veličastnejši.

JANKO FURLAN

O sejanju in neži koruze

Pomladanska setev je pri kraju. Pustili so še nekaj njiv, ki jih bodo še posejali s koruso. Vemo, da pri nas pridelek ni obilen, mogoče bi pa biti mnogo večji, ako bi kmetovalci ravnali tako, kot je potrebno. Korusa ljubi globoko zrahljano zemljo, zato moramo orati globoko. Le v globoko izorani zemlji se more nabratj voda in le v taki zemlji more korusa popolnoma razviti svoje korenine. Zemljo za koruso bi morali zorati že jeseni ali vsaj v zimskem času, ker tedaj si zemlja lahko nabere največ vlage. Pri nas zgodnje oranje sploh ni v navadi, a bi zelo mnogo koristilo. Gnojiti moramo korusi dobro,

predvsem z domačim hlevskim gnojem, kateremu dodamo na vsakih 1000 m² še 30 kg superfosfata in 5 kg kalijeve soli. Hlevski gnoj, superfosfat in kalijevo sol potrosimo pred oranjem. Ako nimamo hlevskega gnoja in moramo gnojiti le z umetnimi gnojili, uporabljamo dvojno količino navedenih umetnih gnojil.

Za seme izberemo le take storže, ki so zgoraj in spodaj približno enako debeli in na katerih sedi zrnje v ravnih črtah. Taki storži imajo največ zrn in so najlepše razviti, kar se tudi podeduje. Uporabljamo samo seme iz sredine storža. Seme odberimo vedno že

na njivi, ko pobiramo koruso. Kdor ni tega storil, naj tega ne pozabi jeseni. Izberimo tanke rastline, ki imajo največ storžev in najboljše razvite.

Pravi čas za setev je takrat, ko se zemlja ogreje na 8 do 10 stopinj. Če sejemo prej, rastline zaostajajo v rasti, a vsako ve, da zaostale rastline nikoli ne dosežejo iste rasti kot tiste, ki se takoj od začetka nemoteno razvijajo. Najbolje je, da sejemo koruso v vrste, ki so druga od druge 70 do 80 cm oddaljene.

V redih pa sejemo na razdaljo 40 cm, če pustimo po eno rastlino, oziroma 70 do 80 cm, če pustimo po dve rastlini v gnezdu. Globina setve znaša pri nas na Primorskem 10 do 12 cm. Čim bolj se moramo bati poletne suše, tem bolj globoko sejemo, sicer korenine ne dosežejo vlažnih plasti orne zemlje v času suše. Tem bolj moramo tudi paziti na pravilno razdaljo rastlin, da bo polje enakomerno zasenčeno.

Dobro je, da pred setvijo omočimo seme v 2 odst. raztopini modre galice, da s tem uničimo morebitne (črni prah) snetljivosti korus.

Takoj ko korusa vzklaj, čim po- žene po vsej njivi, je čas za brananje z lahko brano. Plevel, ki je istočasno vzklaj, ga z brananjem spravimo na površino in izpostavimo soncu, kjer se posuši. Za brananje ne uporabljamo naše domače brane v obliki trapeza, temveč 2 do 3 delne gibljive železne trane s tankimi klini.

Imamo navado, da koruso, ko je že pol metra visoka, to je pri zadnjem okopavanju in osipanju, razredčimo. To navado moramo opustiti! Razredčimo jo že tedaj, ko je napravila tri liste. Dolgotrajno razredčevanje zmanjšuje donos do 10 odst. Pri razredčevanju ne vlačimo počasi iz zemlje, da ne oškodujemo korenin rastlinam, ki smo jih pustili v zemlji.

Ko smo koruso razredčili, jo tudi okopljemo kakih 10 do 12 cm globoko. S tem delom moramo opustiti! Razredčimo jo že tedaj, ko je napravila tri liste. Dolgotrajno razredčevanje zmanjšuje donos do 10 odst. Pri razredčevanju ne vlačimo počasi iz zemlje, da ne oškodujemo korenin rastlinam, ki smo jih pustili v zemlji.

Osipanje, že nekoliko nakazano pri tretjem okopavanju, je tisto opravilo, s katerim vzamemo zemljo, bodisi z motiko ali osipalnikom med vrstami korus in jo obložimo. Z osipanjem želimo doseči dvojno: dati rastlini trdnost, ker je z svojimi koreninami zelo slabo zasidrana v zemlji, ter povzročiti razvoj pomožnih korenin, takoj pod površjem zemlje. Te korenine so koristne ne samo za vkoreninjenje rastline, ki se s svojo raščo oteži in težje kljubuje vetru, temveč tudi zaradi vsrkavanja vlage iz zemlje.

Tako moramo obdelovati koruso, ako hočemo doseči dober in zadovoljiv pridelek. Ako vsako obdelovanje izvršimo ob pravem času, si bomo prihranili tudi mnogo truda in izdatkov. Skoraj vsi odrežejo vrhnji del stebela, na katerem je zastavica moški cvet. To delajmo tudi v bodoče, ako to ravno zahteva pomanjkanje krme, a ne odrežimo nikdar prej, preden niso osušeni lasi, ki mole iz storža. Liste pod storžem obremo šele tedaj, ko so vsaj do srede suhi. Nesmiselno je prisiliti koruso v zorenju s tem, da odrežemo liste, kar s tem uničimo pridelek, ki zavisi ravno od razvoja listov.

Dobra priprava zemlje je važna za prvi razvoj rastline. Rastlinica, ki pride s svojimi koreninami v prazen prostor med vejicami ke pama zemlje, se le s težavo in počasi razvija in tudi usahne (A). V dobro pripravljeno zemljo pa hitro vzklaj (B)

Naš kmet

mora ohraniti
in podpirati svojo
zadrugo v Trstu

Kmalu po polomu nacifasizma na našem ozemlju so si tukajšnji zavedni in napredni kmetovalci zamislili osnovati svojo gospodarsko ustanovo, ki naj bi na široki podlagi in v duhu časa ščitila njihove gospodarske interese pri nabavi kmetijskih potrebščin in še posebej pri prodaji njihovih pridelkov. Prvotno so nameravali, da bi to ustanovo zgradili na temeljih že obstoječega «Consorzio Agraria», ki si je nakopičil svoje premoženje predvsem iz sredstev bivših kmetijskih ustanov na tem ozemlju ter iz žuljev naših obubožanih in izkoriščanih kmetov, ko mu je pri tem šel fašistični režim širokodušno na roko.

Ta želja pa se ni mogla izpolniti zaradi pomanjkanja razumevanja tukajšnjih kmetičev problemov s strani tedanjih in tudi sedanjih upraviteljev našega ozemlja. Consorzio Agrario je ostal neokrajšen na svojem prejšnjem položaju in njegova uprava je še nadalje zaprta našim domačim in naprednim kmetom.

Zaradi takega tedanjega položaja ni preostalo našim kmetom, ki so imeli že omenjeno zamisel, nič drugega kot da si osnujejo svojo lastno zadrugo, kar se je zgodilo jeseni leta 1945.

Ustanovila se je Kmetijska nabavna in prodajna zadruga z. o. j. v Trstu, ki je dobila s svojimi pravili in razmeroma visokim številom članov široko in res demokratično podlago. Njeno delovanje in udejstvovanje na trgovsko-gospodarskem področju pa je nalteto takoj ob začetku na precejšnje težkoče, bodisi zaradi pomanjkanja prostorov, oziroma zanje potrebnega kapitala, bodisi zato, ker je morala zadruga dolgo čakati na priznanje s strani pristojnih oblasti.

Naš kmet, ki upravičeno pričakuje koristi od svoje zadruge, mora pri presojanju njenega delovanja upoštevati vse omenjene okoliščine. Zavedati se mora, da mu zadruga ne more nuditi direktnih

koristi in otipljivega dobička, dokler se sama dobro ne razvije in okrepi. Marsikdo kritizira mlado zadrugo, ker ne more postreči svojim članom in odjemalcem v enaki ali celo boljši meri ter v še lepših prostorih, kot to lahko napravi druge trgovine s kmetijskimi potrebščinami. Ne pomisli, da so si drugi trgovci in predvsem že imenovani Consorzio utrdili svoj sedanj položaj v mnogo ugodnejših razmerah.

Naši kmetje morajo upoštevati dejstvo, da mlada zadruga razpolaga z zelo skromnim lastnim kapitalom in o kakih zalogah ne more biti še govora pri današnjih razmerah. Svojo nalogo je pa le dobro upravljala vse doslej že s tem, da je našim kmetovalcem, članom in tudi nečlanom, nudila kakovostno blago po konkurenčnih cenah. Saj je prodajala po nižjih cenah kot druge trgovine, n. pr. pristno jugoslovansko modro galico, raznovrstna semena in različno orodje. Zaveden in napreden kmetovalec pa ne sme pričakovati od kmetijske zadruge samo koristi v tem, da ona niža cene njegovim potrebščinam. Zavedati se mora, da ima zadruga mnogo važnejšo nalogo, ki obstaja v vnovčevanju ali v urejeni prodaji kmetijskih pridelkov, seveda v prvi vrsti svojih članov. Organizirati mora prodajo zelenjave, sadja, vina itd., kakor hitro doraste tej važni nalogi.

Vsak razumen kmet mora priznati, da je zanj mnogo bolj važno in koristno, ako prodaja po ugodni, visoki ceni svoje pridelke, kot pa dejstvo, da lahko kupi svoje potrebščine nekoliko ceneje, kot so v zasebni trgovini. Od vseh njegovih izdatkov znašajo oni za kmetijske potrebščine navadno komaj petino in še manj od tistih, ki jih mora potrositi za vzdrževanje družine, in gospodarstva. Za živila, ki jih mora dokupiti — kruh, sladkor, sol itd., kakor tudi za oblačila in znati, da je zanj mnogo bolj važno domače potrebe in še posebej za

davke, izda gotovo štirikrat toliko kot za semena, orodje, umetna gnojila in še druge take potrebščine. Za kritje vseh izdatkov mu služi edino izkupiček za pridelke na njegovem posestvu ali kmetiji.

Vnovčevanje kmetijskih pridelkov po trgu primernih cenah v korist zadružnikom je za zadrugo mnogo težja naloga kot samo nabava kmetijskih potrebščin. Za pravilno vnovčevanje mora biti zadruga dobro vpeljana in razpolagati mora z močnim lastnim ali vsaj cenanim kapitalom, da ne podleže silni konkurenci, kakršno imamo na tržaškem trgu.

Kmetijska nabavna in prodajna zadruga v Trstu bo zaradi tega lahko postala kos svojim nalogam, ki so ji bile postavljene ob njeni ustanovitvi samo, če se bo v svoji sedanjosti mogla dovolj vsestransko okrepiti. Oskrbeti si bo morala zadosten in po ceni kapital, ki ga potrebuje, da razširi svoje poslovanje.

Pridobiti ali vzgojiti si bo tudi morala za svoje delo primerno in sposobno osebje. Vse to pa bo zadruga mogla edino doseči, če bo njeno vodstvo na mestu in zmoglo poskrbeti in nuditi zadruzi vso ono oporo, ki jo nujno potrebuje v svojem sedanjem razvoju. Sam odbor, ki mu je poverjeno vodstvo kmetijske zadruge, pa tudi ne bo mogel ugodno rešiti za napredek zadruge potrebnih nalog, ako ne bo imel dovolj široke opore pri njenem članstvu. Članstvo pa se mora zavedati, da je ono samo sestavni del zadruge, ki bo uspevala le, kadar bodo posamezni člani strnjeno sodelovali z odborom pri udejstvovanju njihove ustanove. Za napredek zadruge je vedno nujno potrebna čim tesnejša povezava med članstvom in odborom, povezava, ki se izraža v medsebojnem zaupanju. Bodoče delovanje zadruge nam bo pokazalo, če to zaupanje obstaja.

ZADRUŽNIK

MARIE MAJEROVA

ROMAN

Najlepši svet

»Rekel bi, da sam z vami na visoki gori ali na afriški obali, v neznani arabski vasi, v skromni hišici poleg vas. Pa bi me spet zavrnil. Zato mislim, da si ljudje iz lastnih želj vselej ustvarjajo najlepší svet. Če vam ni všeč ta, v katerem pravkar živite, pomeni, da živite pred svojo dobo ali da so vaši sovratniki za nič. Zadovoljen bom, če si bo prihodnje pokolenje ustvarilo nekaj boljšega, kakor to, kar je danes; ko bi bili današnji mladi kaj vredni, bi to naredili še letos.«

»Ne moremo vedeti, kaj se bo zgodilo. Zdaj se dogajajo vsakovrstne reči,« je pripomnila Lenka.

»Vsakovrstne reči se bodo tudi zgodile, o tem sem prepričan,« je posmehljivo pritrdil Roman.

»A ne mislite, da se bo zgodilo nekaj velikega in prevratnega. Za to je treba osebnega poguma voditeljev. Današnjim voditeljem pa ni za to, da bi pokazali osebni pogum. Če se kdo polasti oblasti, mora biti pripravljen na dvoje: da zmaga ali pade. Za prvo je treba velike vere, za drugo velikega poguma. V vaših tovariših ne vidim nič takega. Vaša vera se bo končala s parlamentom a vaš pogum z nastopom na javnih shodih. Mož, ki hoče voditi, mora stati nad moralo svoje dobe in delati po svojih zakonih in delati dosledno.«

Lenka in Borek sta zdaj tekmovala, kako bi najhitreje in najkrepkeje podprla možnost, poštenost in pravnost dela prihodnosti, ki bo v korist celote, ne pa v korist sebičnega, pohlepnega posameznika.

»Delo za skupnost?« je Prochazka zmignil z rameni. »Saj ga imam pred seboj. Poznam razna delavska, obrtna, in ne vem še kakšna društva. Mar niso zgolj zavesa posameznika, ki dela v njih tako, kakor bi delal zase, in tudi v resnici dela. Dobiček pogradi naposled sam, društva životarijo in postajajo zatočišča nesposobnih ali sebičnih prisklednikov ter propadajo zaradi tržnih izgub poneverbe kakšnega uradnika. Poglejte mojo tovarno. Naredil sem jo iz nič. Ko sem jo prevzel, je bil v njej samo en delavec, ki ga nisem odpustil iz spoštovanja do očeta, ker sem ga podedoval, in še en pomočnik, ki se je pri nas izučil in ni hotel pred vojno menjati službe, sicer bi jo bil popihal. Trije smo se sukali okrog ene peči. A danes? Ne bom se hvalil, toda sami vidite, da vodi delo v moji tovarni smotrna roka, ki dela za en interes s šestdesetimi rokami tujih ljudi. A nisem nikak oderuh, imam stalen cenik, stavke pa pri meni še ni bilo. Ako gledate na to brez predsodkov, morate priznati, da je to prav za prav samo delitev dela. Jaz dajem možgane, delavci dajejo delovne roke.«

Lenka in Borek sta se spogledala, kakor da sta srečala znanega, skupnega sovražnika.

»Če je to samo delitev dela,« je pripomnila Lenka. »zakaj imaš ti hišo in tovarno in material, a tvoji delavci stanujejo v slabih stanovanjih in nimajo drugega razen golih rok?«

»Nekoč si bodo prislužili tudi dom!«

»Ne bodo si ga prislužili, moj zlati, ker ne ti ne noben delodajalec jim ne bo dal vsega, kar za služijo s svojim delom.«

»Eh, glupasti,« je zamahnil z roko Prochazka. »Saj sem povedal, da se držim cenika. Tega pa je sestavila strokovna organizacija.«

Z Borkom se je Prochazka laže pogovoril, na koncu prepira sta vselej našla točko, v kateri sta se strinjala: kadar sta pogledala na stvari, kakršne so, kakor sta pravila temu, in sta zapustila megleni krog teorije.

Ta krog je Borek vedno bolj zapuščal sprčo zakonodajnega dela dežele in ker so bile končno razpisane prve volitve. Na volilne shode prihajajo volilci, praktični ljudje, ki si hočejo kupiti z glasovnico nekaj že tukaj na zemlji in jim je delo za prihodnost ali za otroke ali celo za skupnost preveč abstraktno. Tu je bilo treba poznati politični program in zahteve volilcev. Borek je imel z volilnimi pripravami več dela, zato je prihajal k Prochazkovim le za kakšen hip, tako nekako med dvema vlakoma, in Marija ga je večkrat pogostila z obedom ali večerjo, da bi lahko prebil pri njih

čas, ki bi ga moral prebiti v gostilni. Po prevratu je prišel Borek na veliki ljudski tabor v rojstni vasi, ki so se ga udeležile cele Hradčanke. Vsi tovariši, dninarji, ženske in raztrganci so ga navdušeno poslušali, ker so vedeli, da je njihov otrok in da imajo torej tisto samostojnost, v kateri so vsi enaki in vsi enaki državljani in v kateri so tudi oni država, ker država je zdaj ljudstvo.

Tudi Lenka je hodila na shode, a govorjenje jo je vedno bolj utrujalo. Nenadoma so se nehali izprehodi in pogovori z Borkom; bodisi da Lenka ni bila razpoložena, bodisi, da je imela kakšno drugo opravilo, vsekakor je pravkar odšla, kadar je prišel Borek.

Tisti večer, ko se je imel vrniti Roman od doma, se je Lenka nemirno izprehajala po sobi, vzdihovala in tiho stokala kakor v težkih sanjah.

»Kaj ti je, Lenka?« je rekla Marija, ki je odprla kuhinjo.

»Nič mi ni,« je pikro odgovorila Lenka, hip nato pa je šla v kuhinjo k Mariji, ki je za mizo brala, sedla k njenim nogam in ji položila glavo v naročje.

»Pogradi me, Marija, ker ni mamice tu.«

»Otrok moj, saj sem kakor tvoja mati.«

»Kaj bereš?«

»Ključ sreče.«

»Takšne neumnosti. Vrzi proč to. To je konec propadajočega meščanstva.«

»No, to sem kar tako vzela. Zname gospodične v operni šoli so mi to posodile. Ne razumem pa prav nič.«

»Marija, imaš rada svojega moža?« je vprašala Lenka gledajoč v strop.

»Če ga imam rada! Obožujem ga! Saj veš, kaj je storil zame!«

»Ah Marija!« se je Lenka naglo dvignila. »Ti si predstavnica večno ponižanega ženstva! Rojena sužnja! Ne, ti ne moreš ničesar povedati. Zbogom!«

»Kam greš Lenka?«

Marija je vstala in zdaj je bila ona nemirna. Zasedovala je z očmi sestro, ki je zavila v hriščo mlo in toaletne ščetke.

Lenka je vse skrbno zložila v veliko aktovko, oblekla molče plašč, si nadela čepico in šele pri vratih odgovorila:

»Grem v Hořice na shod. Moram tam prenočevati.«

Marija je obstala za hip kakor odrevenela, ker ni mogla verjeti.

Lenka si je mrmrala med hojo:

...čez gore in dole,
čez vrhe in skale,
prav kakor tisti ptič,
te pomiluje in gre proč...

Roman je čakal v svoji sobi, kakor sta bila dogovorjena. Stanoval je v novi, moderni hiši na smichovskem nabrežju; že pred vojno si je izbral stanovanje s pogledom na vodo. Medtem ko je bil na fronti, je njegova gospodinja dajala sobo v najem samo za kratek čas, da bi jo ohranila zanj; vrnil se je tja kakor domov.

»Je vajena damskih obiskov?« ga je zbadla Lenka, ko je vstopila in pokimala z glavo proti vratom gospodinje.

»Porednica!«

Roman ji je zaprl usta s šopkom šmarnic.

Lenka se je nekaj časa ozirala, se nekaj časa delala, kakor da se zanima za to, ali je zakurjeno, kam se vidi z okna, kmalu pa je utihnila in sedla poleg Romana.

Roman je pripravil jedila in čaj, a kakor hitro sta sedla in se prijala za roke, sta se jima grli zložili v tanko nitko, da nista mogla požreti niti kapljice. Nista bila lačna, nista čutila žeje, nista bila človeka, ampak dva privlačujoča se pola.

Lenka je naslonila glavo Romanu na prsi in ga je vprašala to, kar se ji je zdelo zdaj najbolj važna reč na svetu:

»Me imaš rad?«

»Rad te imam, rad te imam,« je ponavljal Roman, kolikokrat je le želela, in ta pogovor je bila edina zabava vsega večera, ko sta sedela drug poleg drugega z roko v roki.

Ko je ogenj v peči ugasnil, je Roman izjavil, da je treba iti v posteljo, da ne bo Lenka preveč ozebla. Zavila sta se vsak v eno odejo in legla tako, da sta si videla v oči. Tako prijeten občutek sta imela, ležeč drug poleg drugega, da sta šele zjutraj nekoliko zadremala, niti trenutka nista hotela zamuditi te radosti.

»Lenka,« je zašepetal Roman. »Zdaj mi poveš tisto?«

»Da, a prisegam ti, da nisem nič kriva,« je vzdihnila.

»Zares!« je rekel Roman resno.

»Že v otroških letih je bil moj sovražnik. Prežal je name, ko sem šla iz šole, in me tepel. Nekoč me je zatožil v šoli, da sem si umila noge v studencu, in mi je pokvaril prvo spričevalo. Potem pa nisem hotela plesati z njim na sestrini poroki. Izlil je pivo pod moje noge in streljal ponoči v naša okna. Nekoč pa, bilo je to zvečer, ko sem zvedela, da ima Anton z Betino Kaftanovo otroka, je prežal name med vrtovi.

»Te je napadel!«

»Pognal me je v slepo ulico. Prijel me je za roke. Fej, smrdel je po pivu in tobaku. Samo od sukne je dišalo po gozdu. Skoraj bi mi bil polomil roke. Praskala sem ga in grizla.«

Lenka je zaihtela:

»Pri tem pa me je poljubljal in mečkal.«

Roman ni niti dihnul, da je ne bi splašil.

»Pljuvala sem, prhala, skrivala ustnice. On pa me je stiskal za ramena, me prijemal za nadržja in me tiščal k zidu. A se mu nisem dala! Ugriznila sem ga vselej tam, kjer se je najmanj nadejal. In bila sem močnejša kakor zdaj. Mislim, da mu je tekla kri iz roke, a ker je bila tema, nisem videla dobro. Ko pa je prišel Borek z električno svetilko, nisem več gledala.«

»Kdo je prišel?«

»Otokar Borek vendar. Raznašal je tam časopis in slišal, kako je Hladk sopihal, jaz pa vresčala. Rešil me je, ker sem v tem boju že omagovala.«

Tako. To je zares vesela zgodba,« se je smejal Roman, jo poljubljal na čelo, na sence in trepalnice. »A kaj si ti čutila pri tem, šmarnica?«

»Res.«

»Ti si tako rekoč svetnica, Lenka.«

»To praviš ti. On pa mi je rekel zmaj,« se je zasmejala Lenka, srečna, da se je tako izteklo.

Nato je spet zašepetala tisto tako važno vprašanje, na katero je čakala zgolj pritrdilen odgovor, a tega odgovora se ni nikoli naveličala in ga je hotela slišati še in še.

Zjutraj, ko sta šla skupaj ven, nekoliko omamljena od tega, ker sta videla, kako se noč izpreminja v dan, je Lenka rekla:

»Dragi Roman, sem v Hořicah, zato je treba govoriti resnico. Zares nimaš druge ljubice?«

»Nespametnica. Povedal sem ti že takrat, da sva se razšla in to je resnica.«

»Kakšna je bila, Roman? Krasna? Lepša od mene? Velika, svetlolasa, debela?«

»Ne. Bila grbasta, šepasta in je imela raka na jeziku.«

»Brr. Prav imaš. Zoprno govorim. A tudi ti si hotel vedeti.«

»No da, sem bil tudi zoprni in bi me bila morala povleči za ušesa.«

»Še nekaj. Me imaš že dolgo rad?«

»Od vekov do vekov je slavno tvoje ime.«

»Že takrat, ko sva se prvič videla?«

»Vedno.«

»Zakaj pa mi nisi tega takrat povedal?«

»Zato ker sem bil glup.«

»A zdaj si pameten?«

»Gotovo, saj hodim poleg svoje ljubice. Tedaj je možki najbolj pameten.«

»Zakaj pa mi nisi pisal?«

»Upal sem, da ne misliš name. Človek se izpreminja. Dekle je v tem pogledu trikrat človek, čeprav je v drugih rečeh še daleč od človeka. Je izpremenljiva kakor tekoča voda.«

»Torej nisem dekle.«

»In kaj ste, če smem vprašati?«

»Človek po imenu šmarnica.«

Dan je zbežal in Lenka se je vrnila iz Hořic domov. Pred tednom dni ni smela oditi čez noč, da se ne bi Marija spotikala. Prihodnjo soboto je šla Lenka že bolj pogumno. Odšla je, ko ni bilo Marije doma, in je pustila listek na mizi. Roman je imel vrata priprta, da ne bi niti kljuka zašklopotala, in Lenka je zmuznila v sobo kakor senca. Samota je vplivala nanjo resno, ker sta bila drug poleg drugega brez prič. Medtem ko sta se na ulici šalila, se smejala in posmehovala drug drugemu, sta bila doma v samotni, resni, ker med njima je stala ljubezen s svarečim prstom. Prvič, drugi in dalje se nista dotaknila jedi in pijače, požiralnik je bil stisnjen in ni hotel sprejemati hrane, kakor da ni le notranjost, marveč ves organizem napolnjen s sitim občutkom blažene ljubezni.

Minister za kulturo in znanost govori jugoslovanskim prosvetnim delavcem

Minister Rodoljub Colaković je v svojem govoru na kongresu prosvetnih delavcev Jugoslavije dejal, da sovažniki socializma in vsakega družbenega napredka sploh prikazujejo socializem kot nekako ječo, v kateri je zadržana vsaka pobuda, vsak ustvarjalni polet, v kateri ni mogoč razvoj človekove osebnosti, v kateri je onemogočena vsaka osebna ustvarjalnost. Nič ni bolj lažljivo kot to. To nima nič skupnega z osvobodilnimi idejami socializma. Te ideje pomenijo prav osvoboditev ustvarjalnih sil delovnih ljudi, ki jih je ovirala buržoazija. Nova socialistična družba se poraja v mukah, gradi se v ostri, neumljenji borbi med silami napredka in temnimi silami preteklosti, ki bi rade zadržale zgodovinski razvoj.

In prav v tej borbi je pomembno delo vseh delavcev na področju prosvete, znanosti in kulture. S svojim delom vplivajo kulturni delavci na izoblikovanje novega socialističnega človeka. Zato je Komunistična partija Jugoslavije došla prosvetnim, znanstvenim in kulturnim delavcem za nujno nalogo: krepiti borbo proti idealizmu, misticizmu itd., kar se zlasti pojavlja v solah ter boriti se sistematično proti sovražnim vplivom v kulturnem življenju, proti apolitičnosti, pri čemer ga je treba dvigati na višjo idejno in umetniško raven. Stara buržoazna šola je vzgajala mlade rodove v duhu služnosti kapitalističnemu redu, poganja učencev z lažnimi predstavami o svetu in življenju. Sledovce takega duha je treba sistematično popolnoma odpraviti. Šola mora dati mladini natančno znanstveno predstavo o svetu in življenju, ustvariti mora učenca kot celotno osebnost, pozitivno mora vplivati na oblikovanje značajne razvijati pri njem ljubezen do dela ter njegove ustvarjalne sposobnosti. Torej na prvem mestu je borba za idejnost in kakovost pouka, kar bodo učitelji in profesorji lahko uresničili le v povezavi z mladinskimi organizacijami. To sodelovanje se mora razvijati in poglobljati, da izgine vsak odnos nezaupanja med mladino in njenimi vzgojitelji.

Tudi učiteljski in profesorski kader se mora v novi socialistični družbi oblikovati v tvorco socializma, kajti brez tega ni mogoče sodelovati pri vzgoji napredne mladine.

Buržoazna družba je zahtevala od učiteljev in profesorjev, da so njeni hlapci, ki bi s svojim delom utrjevali njeno oblast. V današnji Jugoslaviji pa imajo prosvetni delavci mesto, ki ga zaslužijo: mesto odgovornih delovnih ljudi socialistične skupnosti. Vlada Jugoslavije

je učiteljem in profesorjem omogočila gmočno boljše življenje, da se tako lahko neovirano posvetijo vzgoji mladega rodu.

Ob koncu svojega govora je Rodoljub Colaković pozval vse profesorje in učitelje, da krepe v šoli ali s pisano besedo in znanstvenim ali umetniškim delom jugoslovanski patriotizem, ljubezen do socialistične domovine. Colaković poziva vse, naj store, da bo jugoslovanski patriotizem stalno gibalo delovnih ljudi.

Kulturna kronika

Ob petdesetletnici smrti pesnika Dragotina Ketteja, klasika naše «moderne», pripravlja Državna založba Slovenije celotno izdajo Kettejevih del v dveh zvezkih, ki bo obsegala poleg pesmi in proze tudi pisma in drugo dozdaj še neznano gradivo.

Kettejeva smrt je eden izmed najtragičnejših dogodkov v slovenski kulturni zgodovini, kajti komaj 23leten je moral umreti, on, o katerem je Cankar napisal, «da je umrl največji talent, kar smo jih imeli od Frešerna do danes».

Pesnik, ki je hotel doseči osebno znanje ter biti predvsem harmoničen človek, se je poglobljal v ljudsko pesništvo, iskal pravo pčezijo in pristnost izraza ter tako postal med vsemi «modernimi» najboljši moderen in najzrelejši.

Njegovih pesmi je bilo dosedaj le malo objavljenih in še te ne najboljše. Celotna izdaja njegovih del bo bogat doprinos v literarni zapuščini zastopnikov «moderne».

Ruski balet gojencev pomo rske akademije iz Pirana

Hrvaški učiteljski pevski zbor iz Buj

Pomen otvoritve gledališča v Kopru

V petek 22. t. m. so v Kopru slovesno otvorili popolnoma prenovljeno gledališče Ristori. Tako so Slovenci, Italijani in Hrvati v Istri dobili svoj osrednji dom, ki bo postal žarišče kulturnega dela, iz katerega bodo črpali prav vsi tam bivaajoči Istranji sile za svoj kulturni dvig in svojo kulturno rast.

Gledališče, ki nosi ime po slavni italijanski igralki Adelajdi Ristori, je bilo zgrajeno za tistih nekaj plemenitaskih družin iz Kopra, ki so bile prepričane, da imajo one edino pravico do kulturnega življenja, da je kultura za množice nekaj vzvišene in zato zanje nedosegljivega. Toda plemenitstvo je odmrlo, de-

generiralo in Talijin hram v Kopru je postajal vedno bolj zapuščen in zanemarjen, ter je namesto umetnosti služil le kot skladišče za staro navlako.

Danes pa stoji v Kopru prenovljen dom, ponoš vsega ljudstva po ne B, ker si ga je to zgradilo z lastnimi napori. zase, dom v katerem se bodo razvijale in izživljale tri kulture: slovenska, italijanska in hrvaška, dom, v katerem se bo v kulturnem delu kovalo nerazdruženo bratstvo Slovanov in Italijanov.

Ob otvoritvi gledališča so govorili zastopniki Italijanov, Slovencev in Hrvatov poudarjajoč veliko delo ljudske oblasti, njeno resnično ustvarjanje za ljudstvo, njeno prizadevanje za čim hitrejšo stvarro delo, ki naj ljudstvu, toliko let zati ranemu, nudi polnovredno življenje.

Gledališče je bilo polno ljudi iz vseh delov cone B tja do zadnjega kraja Bujšćine. Med njimi so bili zastopniki Jugoslovanske vojne uprave in ljudske oblasti, zastopniki prosvete in množičnih organizacij.

Pri kulturnem programu, ki ga je otvorila vojaška godba pa so sodelovale vse tri narodnosti.

Komorni zbor iz Trsta pod vodstvom Ubalda Vrabca je umetniško ubrano zapel dve pesmi. Prav tako se je odlikoval mladinski pevski zbor slovenske gimnazije iz Kopra, ki je s svojim nastopom na slavnostnem večeru potrdil svoj sloves. S samospevi sta nastopili tudi solistki Kozem Rožica in Potrata Pavla. Član Slovenskega gledališča Joško Lukeš je občuteno recitiral Župančičevo pesem «Naša beseda».

Skladno so zaplesali ruski ples gojenci in gojenke pomorskega tehnikuma iz Pirana.

Piranski orkester je odigral več odlomkov iz italijanskih oper, sodelovala pa je tudi sopranistka Anita Flego s prikupnim, koloraturnim sopranom. Italijanske točke sta izpolnili še dve recitaciji «Il tuo fratello» in «Per la pace».

Hrvat iz Buj je z zanosom recitiral Popovičovo «Pesem pobebe», umetniški program pa je zaključil učiteljski pevski zbor iz Buj, ki je s svojim nastopom potrdil, kaj se da doseči v ustvarjalnem, delovnem poletu.

Gledališče v Kopru je bilo slovesno otvorjeno, otvoritvi pa sledi večeri, ki jih bodo izpolnjevala kvalitetno visoka gledališča iz Trsta, Ljubljane, Reke in Zagreba ter koncertne skupine. Tako bo prav Talijin hram v Kopru posredoval istrskemu ljudstvu kulturo, ki so jo te umetniške skupine že dosegle na svoji poti. Pa ne le to: koprsko gledališče bo tudi središče umetniškega izživljanja Slovencev, Italijanov in Hrvatov, iz katerega se bo prosveta širila prav v zadnjo vas Kopršćine in Bujšćine, da bo tako v kratkem razdobju ta del Istre dosegel enako mesto z najkulturnejšimi predeli Evrope.

Da je dobila naša Istra novo, čvrsto postojanko napredka in kulture gre hvala v prvi vrsti Jugoslovanski vojni upravi in ljudski oblasti. Velik delež pa imajo prav vsi strokovnjaki in delavci, ki so pomagali pri obnovi gledališča.

Ljudstvo v coni B je s tem doseglo na svoji poti nov, veliki uspeh, ki je eden izmed temeljev razvoja in napredka.

O vojni in kulturi

Iz govora sovjetskega delegata Fadejeva na Kongresu miru v Parizu

Na kongresu miru v Parizu je sovjetski delegat Aleksander Fadejev govoril «o vojni in kulturi».

«Kot pisatelj», je dejal Fadejev «vršim danes propagando za mir proti netilcem vojne. To ni moj poklic. Jaz sem pisatelj in kakor vsi tukaj prisotni pisatelji, bi raje slikal mirno življenje vasi in mest. Toda moja vest zahteva, da zastavim vse svoje sile za sveto stvar miru, ki je danes tako ogrožen».

Z atlantskim paktom je stopil kapitalistični svet v obdobje priprave za novo vojno. Njegovi zasnovatelji pa trdijo, da so ga osnovali kot protiutež sovjetski agresiji. Podpisnice atlantskega pakta si lastijo monopol nad kulturo in trdijo, da smo mi, sovjetski ljudje, dediči Tolstaja in Mendelejeva, ki smo zgradili s svojimi rokami prvo socialistično deželo na svetu sovražniči zapadne kulture».

Toda, ali je mogoče opravičiti tretjo svetovno vojno z namišljenim nesoglasjem s sovjetsko kulturo, ki je izraz raziskovanj in dela 200 milijonov ljudi in 70 različnih narodov?

Trideset let svobodnega življenja sovjetskega ljudstva je prineslo kulturnemu zakladu človeštva nove vrednote, s katerimi bi se morali vsaj seznaniti, če hočemo, da pride do razumevanja med narodi. Pravijo, da ljubezen do njihovih narodnih izročil, do zemlje, na kateri je vznikla nova sovjetska kultura, prepričuje Sovjetom, da bi lahko razumeli zapadno kulturo. Toda kultura je vesoljna, prav zato, ker je desetine in desetine velikih in malih narodov, ki so prispevali vsak svoj izvirni delež».

Fadejev navaja knjigo ameriškanskega pisatelja Fogta, kateri je napisal predgovor Baruch, zasnovatelj ameriškega atomskega načrta. Fogt piše: «V duhu nacističnega življenjskega prostora potrebujemo bakujski petroleji ter dalje, «da je 47 milijonov Evropejcev vsekakor preveč in je zato treba to število znižati».

Fadejev omenja dalje nihiliste, ki pišejo, da mora človeštvo izgniti s površja zemlje.

«Vendar pa», zaključuje Fadejev «dokazuje svetovni kongres miru moč, ki jo predstavljajo intelektualci združeni z milijoni delavcev. Taka zveza izraža voljo vseh ljudstev za obrambo miru. In obramba miru je naloga vseli narodov sveta».

Koncert konkonelskega zbora

V soboto 23. t. m. je imel pevski zbor «VISAVA» na Konkonele svoj koncert. Naštudiral je lepo vrsto umetnih, narodnih in partizanskih pesmi.

Glavna odlika tega zbora je, da pčje mehko in ubrano. Dirigent je polagal posebno veliko pažnjo na lep in neprisiljen ton in lahko rečemo, da mu je uspelo doseči pri pevelh res kulturni in mehki nastavek. Razumljivo je, da ni mogel dirigent izbrati posebno pomembnih skladb, saj se mora, kakor drugod, tudi na Konkonele zborovska tradicija šele ustvariti. Zato so umetne pesmi večinoma starejšega datuma, take, da jih morejo pevec vsebinsko in glasbeno obvladati. Sodobne težnje pa je zbor pokazal pri partizanskih, ki jih je zapel lepo vrsto in z res lepim zanosom.

Pevovodjo moramo za trdo in vztrajno delo le pohvaliti. Njemu in vsem pevcem pa k lepemu uspehu, ki ga rodi le vztrajno in požrtvovalno delo, prav iskreno čestitamo.

Piranski orkester je igral operne skladbe

ŠAH

Partija iz dveboja Jugoslavija - Švica

Kot smo že poročali, je jugoslovanska šahovska reprezentanca premagala švicarsko reprezentanco z visokim rezultatom 17 in pol proti 2 in pol.

Iz pete deske tega dvo boja pri našamo burno partijo med jugoslovanskim mojstrom Pucem in Švicarjem Ehratom.

Niemzovičeva obramba

Beli: PUC Crni: EHRAT
1. d2-d4 Sg8-f6
2. c2-c4 e7-e6
3. Sb1-c3 Lf8-b4

Niemzovičeva obramba, imenovana po ustanovitelju hipermoderne šahovske šole. Crni veže skakača, ki napada izredno važno središčno polje e4.

4. a2-a3 Lb4-c3:
5. b2-c3: 0-0
6. Lc1-g5

Sedaj pa beli veže črnega skakača, ki kontrolira točko e4.

6. — c7-c5?

S tem prepušča belemu oblast nad središčem in posledica se bo takoj pokazala. Crni se bo kmalu znašel v popolni defenzivi. S potezo d7-d5 bi črni še naprej vodil borbo za središče.

7. d4-d5 d7-d6

Ta poteza je potrebna, sicer bo beli popolnoma blakiral črni položaj d5-d6.

8. f2-f3

Tudi ta poteza ima namen okrepiti središčno polje e4. Mojster Puc, ki običajno igra odvirajočo originalno, že pripravlja napad na kraljevo krilo.

8. — e6-e5

9. e2-e4 Sb8-d7

10. Lf1-d3 Kg8-h8

Crni se hoče rešiti nadležne vezave ter pripraviti mesto skakaču f6. Težave, ki jih že črni ima, so posledica slabe otvoritve.

11. g2-g4

Videč, da se črni ne znajde v nastalem položaju, bel; takoj prične z nevarnim napadom. Tu velja pravilo: kadar si v središču nadmočen, smeš pričeti z napadom na krilo.

11. — Dd8-e8

Dama ima boljše mesto na a5, kjer naj bi črni iskal izgleda za protigrigro.

12. h2-h4 Sf6-g8

13. a3-a4 a7-a5

Ce bi črni imel damo na a5, bi imel po Sb6, Ld7, f6 in Se7 še dokaj čvrsto pozicijo. Sedaj je črni močno oslabil b linijo posebno pa polje b6.

14. Sg1-e2 f7-f6

15. Lg5-e3 Sd7-b6

16. Se2-g3 Sg8-e7

17. h4-h5 Lc8-d7

18. Dd1-b3 Ta8-a6

19. Ld2-c2 Gh8-g8

Crni namerava svojega kralja prepeljati iz ogroženega mesta na damska krilo.

20. Sg3-f5 Se7-f5:

21. g4-f5: Kg8-f7

22. Ke1-f2 Kf7-e7

23. Th1-g1 Tf8-g8

24. f3-f4 Ke7-d8
25. f4-e5 f6-e5:
26. Db3-a2 Kd8-c7
27. Tg1-g5 Ta6-a8
28. Th1-b1 De8-f7
29. Tb1-g1 —

Pretilo je g6

29. — Ta8-f8

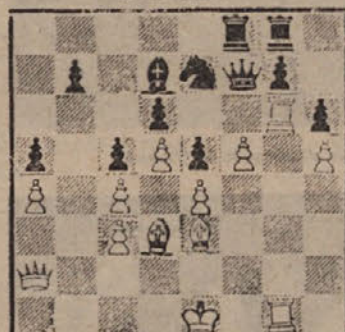
30. Kf2-e1 Sb6-c8

31. Lc2-d3 h7-h6?

32. Tg5-g6 Sc8-e7?

Črni se ne zaveda, kaj grozi. Ne vidi nevarne grožnje, ki jo je beli z zadnjo potezo pripravil.

DIAGRAM

33. Tg6-d6!!
Krasna žrtev stolpa.
33. — Ke7-d6:
34. Le3-c5!!
Se lovec se žrtvuje. Sedaj bela

dama v nasprotnem taboru napravi popolno zmedo. Položaj črnega, kljub ogromni materialni prednosti je obupen.

34. — Kd6-c5:

Mašo več odpora bi črni imel, če ne vzame lovca n. pr. Ke7.

35. d6+ Ke8 36. de7: Te8 37. Tg6 fjd.

35. Da2-f2+ Ke5-d6

36. Df2-b6+ Se7-c6

Tudi Lc6 ne bi nič pomagalo.

37. Tg1-g6+ Kd6-e7

38. c4-c5! Tf8-b8

39. Ld3-c4 Df7-e8

40. f5-f6+! Ke7-f8

Ne sme vzeti kmeta, ker sledi d6+ in mat Tg8.

41. d5-c6:

Crni se vda. Na bc6; alj Lc6: bi bel igral Dc7 in mat bi bil neizogiben.

Zaključno fazo igre je mojster Puc sijajno igral.

Rešitev problema

Beli Ke5, Da1, Ld7, Sa2 (4)

Crni Kb3, c5 (2)

Mat v 3 potezah.

a) 1. Sa2-b4 Kb3-b4: 2. Da1-b2!

Kb4-a5 3. Db2-b5 mat ali 2. —

Kb4-c4 Ld7-b5 mat.

b) 1. — Kb3-c4 2. Da1-b2!

c5-b4: 3. Db2-c2 mat.

c) 1. — c5-b4: 2. Ld7-a4+

Kb3-c4 3. Da1-d4 mat.

d) 1. — c5-c4 2. Ke5-d4!

c4-c3 3. Da1-c3 mat ali

2. — Kb3-b4: 3. Da1-a4 mat.

Ing. SIKOSEK BORIS

Tehnika in znanost

Okostje staro sedemdeset milijonov let

V paleontološkem muzeju Sovjetske akademije znanosti razstavljajo okostja treh ogromnih dinosavrov, ki so jih lanske leto pripeljali v Moskvo iz puščave Gobi. Sovjetski znanstveniki pravijo, da so te prazgodovinske živali živele pred približno 70 milijoni leti.

Siamski sestri

Dortmundske zdravstvene oblasti javljajo, da sta se v tamošnji bolnici rodili dve siamski sestri. Siamski sestri, ki še živita, imata dve glavi, dve srci, tri roke in samo dve nogi. Mati je umrla na porodu.

Reka diamantov

V preteklih letih so našli razne diamante izredno velike teže. Najnovejša takšna senzacionalna najdba je ogromni diamant 770 karatov, ki so ga odkrili v naplavinah reke Woyie River v Sierra Leone. Zdi se namreč, da so diamanti pravi zakoniti otroci naplavin. Na diamantnih področjih čakajo iskalc, ki vedno nevihte, nalive in povodnji, ker vedo, da takrat naraslo vodovje prenaša s seboj diamante,

ki se do tedaj skrili v nepristopnih skrivališčih. Leta 1943 so namreč našli v istih naplavinah reke Woyie drug izredno težak diamant: tehtal je 532 karatov. Kaj bi bilo še treba drugega, kot to, da se zbudi zaspali in razočarani iskalc, ki so bili pripravljeni, da bi bili Woyie? Odidejo tja z običajno strastjo pionirjev, čakajo nalive in povodnji ter živijo mesece in mesece uprti z očmi v pesek. Vsi upajo, da bodo odkrili novi Cullinan, največji diamant na svetu, ki tehtal 3.025 karatov in ki bi ga hoteli imeti vse žene bankirjev.

Brodolomci ne bodo več žejni

Iznašli so nov način, kako preprečiti, da ne bodo brodolomci trpeli groznih muk zaradi žeje. Zgradili so rešilne čolne, opremljene z baloni iz plastične snovi, ki vsebujejo črno pobarvane gobe iz celuloze. Te balone napolnijo z dolečeno količino morske vode in jih napihnejo. Nato jih obrnejo proti soncu. Sončni žarki povzročajo izhlapevanje vode, ki se zgosti na dnu balonov potem ko se je filtrirala skozi gobo. Ta voda je potem pitna.

SRCE

italijanski
vzgojni film

Med precejšnjim številom filmov, ki jih dan za dnem igrajo v Trstu, najdemo vedno nekaj dobrih in zanimivih. Toda motimo se, če mislimo, da bomo našli lep film v okolici, ki mu gre. Kaj še. Razkošne reklame vabijo ljudi v dvorane sredi mesta, da si ogledajo filme, za katere je škoda časa in denarja. Treba nam n. pr. Semej n čevosti, Rajši imam kravo itd.; če si pa hočeš ogledati prvi slovenski umetniški film moraš v predmestje. Tudi italijanski film Srce, ki so ga prvič pred meseci igrali v Trstu, je šel skoraj neopazno mimo nas in tudi zdaj ga atihov igrajo v skromnem tržaškem kin., dasi bi mu šlo mesto pred večino filmov, ki jih v teh dneh v Trstu igrajo.

Kakor knjiga Srce, znamenito delo italijanskega pisatelja De Amicisa, je tudi film vzgojnega pomena. Prikaže nam učiteljico in učitelja, idealna vzgojitelja; ob skupnem delu se njuni srca srečata, obljubita si večno zvestobo, toda v njuno srečo poseže zla usoda. Učitelj mora vojno in se več ne vrne, učiteljica mu ostane zvesta in posveti vse svoje življenje le vzgoji mlad ne.

Podobno vseh smo srečali že tudi v drugih filmih, vendar pa ta film izredno odlikuje močna karakterizacija posameznih oseb. Najbolje sta nedvomno podčrtani osebnosti obeh vzgojiteljev; oba plemenita in zmožna, da si s svojo dobroto in razumevanjem pridobita

naklonjenost otrok in jim posreduje prava vzgojitelja v šoli in tudi v življenju. Dobro je označena napredna miselnost učitelja, ki uči učence, da imajo tudi Abesinci pravico do svobodnega življenja in da gre do Italijan; zavojevat in ne osvoboditi Abesinijo; seveda je bil zaradi svojih naprednih idej začasno odpuščen iz službe.

Izredno zanimivo so prikazani posamezni učenci, katerih značaj so zelo dosledno izpeljani, z vsemi moralnimi in fizičnimi značilnostmi. Tako je n. pr. ta simbol dobrote, oni zaljubljenosti, nekdo nos vse značilnosti trmastega otroka, drugi zopet je poln zavisti, grofov sin je nadut do skrajnosti itd. Moti nas morda le to, da so posamezni značaji preenostranski; tako stoji v več primerih izredno lepemu značaju nasproti izredno grd značaj.

Dejanje je ves čas napeto in zanimivo ter polna prijetnih prizorov. Tako n. pr. iz življenja učiteljice, ki kot navno dekle varjame lepim besedam mladega žastnika; njeno srečanje z učiteljem v nesreči itd. Ne manjka tudi ganljivih prizorov iz šolskega življenja. Tako oni ko bera v šoli o dečku, ki je na drevesu oprezal za sovražnikom ali srečanje med učenci in ljubljeno učiteljico.

Nedvomno ima za lep uspeh filma poleg odličnih igralcev zasluge predvsem znani režiser De Sica.

Filmska

KRONIKA

Izredno močan drobnogled

Francoski znanstvenik Claude Morgan, član francoskega kolegija, je v reviji «Nucleonics» napisal, da je bil zgrajen nov drobnogled, s katerim bodo lahko opazovali molekule, ne pa atomov, ker ti prehitro krožijo. Ta aparat izkorišča izžarevanje atomov vodika in ima večjo povečevalno moč, kakor elektronski drobnogled.

V 45 dneh 65 jajc

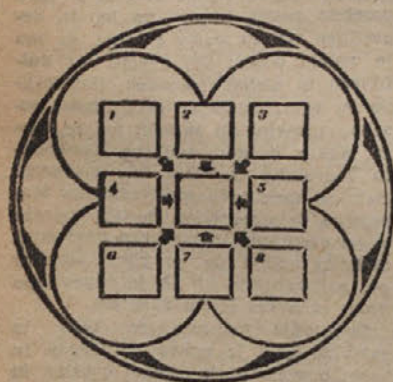
Marca meseca je v Kentski grobi ni neka kokoš trikrat znesla po šest jajc na dan. V 44 dneh je ta izredna jajčarica znesla 65 jajc normalne velikosti. Je to rdeča kokoš pasme z Rodosa, križana s pasmo iz Essex, Lastnik kokoši g. Woodbine je dejal, da je kokoš tako bojovita, da jo je moral ločiti od drugih kokoši.

Kaj je bilo?

Eden izmed najmodernejših angleških prekoatlantskih parnikov «Magdalena» z nosilnostjo 17.500 ton se je prekal na dvoje v trenutku, ko ga je vlačilec vlekel v pristanišče Rio de Janeiro.

ZA BISTRE GLAVE

Koncentrirane Križanke

V vsak kvadrat vstavi po en zlog, tako da se bo pri vsaki številki beseda pričela in se v srednjem kvadratu — kakor kažejo puščice — tudi končala. Besede imajo sledeč pomen:

1. del človeškega telesa; 2. jo ima konj; 3. luknja v zemlji; 4. tretji kot; 5. tako pravijo ženski iz visokih akro-

gov; 6. že v starem veku mesto v severni Afriki; 7. ob pustu je važna osebnost; 8. predmet razprave, predavanja.

Ce si našel pravilne odgovarjajoče besede, tedaj ti morajo prvi zlogi med seboj povezani dati naslednje nove besede:

1. in 3. brezpravno ljudstvo; 2. in 5. tkanina (neslovenska beseda, ki pa se je udomačila tudi v narodni pesmi); 8. in 6. beseda podobnega pomena, kokor pod 5; izvira iz istega (grškega) korena; 7. in 4. navada običaj.

Šifrirana anekdota

Kaj bi vse radi otroci postali! 1. 2. 3. 1. 4. 5 radi 6. 7. 1. 8. 1. 9. 3. 10. 2 pripovedujejo staršem 5. 7 svojim 11. 1. 12. 3. 11. 2. 7. 5. 9. 1. 6. kaj vse hočejo 13. 1. 11. 2. 10. 2. 5. ko odrastejo. 7. 14. 9. 10. 2. 14. 3. 5. pa se kljub 7. 10. 15. 10. 3. 16. 14. 7. 1. 11. 2. 5 — 7. 14. znajo 13. 3. 10. 12. 5. 17. 7. 1 — 1. 15. 17. 1. 18. 5. 2. 5. Zato 16. 14 — 13. 3. 14. 6. 1. 19. 14. 7. trgovci 12 Kansasa, 9. 5 — 16. 14. —

5. 6. 14. 17. umnega 11. 5. 7. 9. 10. prišel na zanimivo misel. Da bi 20. 8. 1. 2. 1. 12. 5. 17 — 15. 1 — kakšnega 13. 1. 9. 17. 5. 4. 10 — ima sinček 2. 10. 17. 14. 7. 2. in 7. 10. 8. 7. 16. 14. 7. 16. 14. ga je 21. 10. 13. 3. 17. v prazno sobo, v kateri je pustil samo 11. 12. 14. 2. 1 — 13. 5. 11. 6. 1 — 16. 10. 22. 1. 17. 9. 1 — in — 11. 3. 14. 22. 3. 7. 5 — 15. 1. 17. 10. 3. Oče je računal: 10. 9. 1. se bo lotil svetega pisma, 7. 10. 16. postane 11. 12. 14. 18. 14. 7. 5. 9. 7. 10. 16 — 22. 1 — 13. 1. 16. 14. 15. 14. 17. jabolk, 7. 10. 16 — 13. 1. 11. 2. 10. 7. 14 — 23. 10. 3. 6. 10. 3. 7. 10. 16 — 11. 14. — 22. 1 — 13. 1. 5. 8. 3. 10. 12. 17 — 21 — srbrnim dolarjem, 22. 1 — 2. 3. 14. 22. 10 — 13. 10. 18 — 13. 3. 14. 11. 9. 3. 22. 14. 2. 5 — 15. 10 — 13. 1. 11. 2. 10. 7. 14 — 22. 10. 7. 9. 5. 3. Ko je mož čez 7. 14. 9. 10. 16. časa 11. 2. 1. 13. 5. 17. v sobo, je 11. 5. 7. 9. 1 sedel na 11. 12. 24. 2. 14. 6 — 13. 5. 11. 6. 20 — 2. 5. 14. 18. 10. 17 — 15. 1. 17. 10. 3. v žepu in grizel jabolko. 11. 5. 7. 9. 1 — 16. 14. — 3. 10. 11. 2. 14. 17 — 5. 7 — postal 13. 1. 17. 5. 2. 5. 9.

Rešitve

DIAMANT: 1. k, 2. rod, 3. risar, 4. Kosovel, 5. davek, 6. rek, 7. 1.

KVADRAT: 1. kisik, 2. izola, 3. Solon, 4. Ilona, 5. Kanal.

DOPOLNJVALKA: endivija, Senožče, brencelj, Armenija, Slovenka, Saraceni, Prešeren.

POSETNICA: sprevoznik.

Izžrebanje

Naslednji reševalci so bili izžrebani za pravilne rešitve, ki so nam jih poslali:

Durja Marija, Marjan Kobal, Besednjak Boštjan, Zigon Peter, Marusić Milan in Debeljak Jožef.

Za nagrado smo jim poslali lepo slovensko knjigo.

Kupon št. 106

za nagradno tekmovanje
Ljudskega tednika

LJUDSKI
TEDNIK

Odgovorni urednik
KAUS FRANC

Tiska z dovoljenjem AIS-a
Tržaški tiskarski zavod
v Trstu, ulica Montecchi 6

Rokopisi se ne vračajo

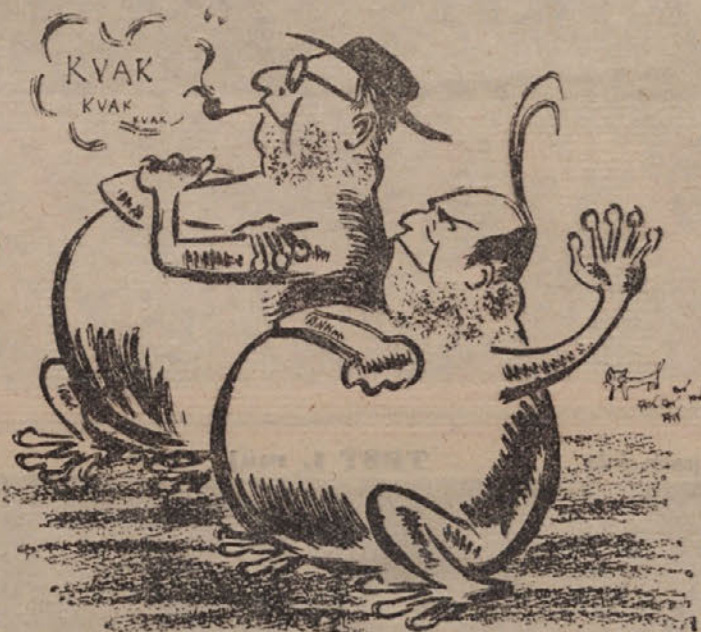
Vidalijeva prvomajska pesem

Ven, na kmate pohitimo,
mesto drugim prepustimo.
Kaj bi v mestu se borili
boljšo kapljico dobili
bomo izven tega mesta.
Tam bo letos naša festa.
Časa vina in jedača,
to dandanes se izplača,
zraven pleši bugičugi,
a borijo naj se drugi.
Mi pa le močno zavpijmo,
da neznansko se borimo,
pa nam to verjel bo vsak,
ki je količjak bedak.

Vidalijevci in sončni mrk

Ko je v četrtek zjutraj skupina Vidalijevega razbijaškega generalštaba opazovala sončni mrk, se ji je milo storilo ob spoznanju, da bo tudi ona kmalu mrknila.

Vidali in Malalan pred taborom OF na Opčinah

Vidali in Malalan po taboru OF na Opčinah

Š P O R T

Uspehi sovjetskih atletov in tajnost njihovega izvora

Lansko leto so sovjetski športniki dosegli pomembne rezultate. Ta ko je 12 športnikov doseglo boljše rezultate, kot so jih dosegli zmagovalci na olimpiadi v Londonu.

Uspehi drugih sovjetskih športnikov pa so dokaj izenačeni z uspehi zmagovalcev na olimpiadi. Rezultati so bili naslednji:

ZSSR 1948	MOSKI	Olimpiada v Londonu 1948
Desetboj:		
H. Lipp	7780	7139 Mathias (ZDA)
V. Volkov	7229	
Maratonski tek:		
F. Vanin	2,31:55	2,34:51,6 Cabrera (Argentina)
V. Gordienko	2,32:24	
Met kladiva:		
Kanaki	56,13	56,09 Nemeth (Madžarska)
Skok v višino:		
I. Iliasov	199,9	198 Winter (Avstralija)
		195 Eddelman (ZDA)
		196 Stanich (ZDA)
		195 Damianau (Francija)
3.000 steeple chase:		
A. Pugačevski	9:6,4	9:46 Siestrang (Svedska)
		9:8,2 Elmet (Svedska)
Met kroglice:		
H. Lipp	13,36	17,12 Tompson (ZDA)
Met diska:		
N. Dumbadze	53,25	41,92 Ostermayer (Francija)
Z. Borisova	42,78	
E. Bagriazeva	42,23	
Met kopja:		
A. Judina	48,92	45,57 Baum (Avstrija)
N. Dijatlova	43,70	
Met kroglice:		
A. Andrejeva	14,44	13,75 Ostermayer (Francija)
T. Sevrjukova	13,84	
Tek na 100 m:		
E. Šečenova	11,9	11,9 Blankers Koen (Nizozemska)
Tek na 1000 m:		
Z. Duković	1:19	1:22 Monly (Anglija)
		1:22 Strelken (Avstralija)
Skok v višino:		
G. Ganaker	164	168 Kocmen (ZDA)
		168 Tiler (Anglija)
		161 Ostermayer (Francija)

Večina teh športnikov so delavci v sovjetskih tovarnah in so pričeli svojo športno kariero po tovarniških športnih krožkih. Ti krožki so seveda odlično organizirani in imajo v njih delavci možnost, da goje kateri koli šport si poželee. Prav zaradi množičnosti imajo ti športni krožki velik vpliv na nadaljnji razvoj športa. Šamo za primer naj navedemo, da imajo v moskovski tovarni «Krasniji Proletar» kar 15 nogometnih moštev, od katerih jih 7 sodeluje na moskovskem nogometnem turnirju. Športniki te tovarne imajo na razpolago svoj športni stadion, dve nogometni igrišči, plavalni bazen, telovadno

dvorano itd. Od ostalih rezultatov, ki so jih dosegli sovjetski športniki v lanskem letu, naj omenimo še uspeh strugarja Pugačevskega na 1500 m s časom 3:53. Ta rekord je dosegel Pugačevski v mrzlem vremenu in na mokri stezi. Ukrajinec Kanaki je kot vse kaže lansko leto dokončal borbo med najboljimi metalci kladiva, ki se je vlekle že celo vrsto let z odločnim rezultatom 56,13 m. Ozolin, znanj skakalec s palico, je dosegel lansko leto rekord 4,18 m. Kurakulov je postavil nov rekord v teku na 100 m s časom 10,4 sek. V teku čez zapreke na 80 m pa je postavila novi re-

kord Gokina s časom 11,5 sek. Vsa skrivnost sovjetskih uspehov v športu je v množičnosti. Prav množičnost mu daje vedno nove talente, poleg tega da daje neštetim možnost, da si s športom krepe svoje zdravje. Ti športni uspehi nam kažejo, da bomo pri nas znatno zvišali naše rezultate, če bomo šli po isti poti kot sovjetski športniki, če bomo razširili naše vrste.

Ponziana visoko poražena

V nedeljo se je končalo šesto kolo jugoslovanskega pomladanskega prvenstva. V prvi ligi so zaradi gostovanja Rvene zvezde in Dinama odigrali samo tri tekme.

Ponziana je gostovala v Pulju. Srečala se je z beograjskim Metalcem, ki je s svojo igro v nedeljo naravnost presenetil. Igral je zelo hitro s krepkimi prehodmi ter zelo borbeno. Ponziana je imela to nedeljo zopet v svojih vrstah Preslja in Maluto, ki pa zaradi svojega štirimesečnega »počitka« nista mogla odločneje poseči v tekmo. Prvi polčas se je končal s 3:0 za Metalca, K temu rezultatu je po svoje pripomogel tudi sodnik s pristanskim sodbo.

V Beogradu se je pomeril Partizan z Našimi krili in zmagal s tesnim rezultatom 3:2. Zmago je dosegel šele v drugem polčasu, ko je s tehnično dovršeno igro in lepimi kombinacijskimi potezami Partizan naravnost zagospodaril na terenu, medtem ko se je v prvem polčasu skoraj že zdelo, da pripravljajo Naša krila lepo prešenečenje za Partizana.

Lokomotiva je igrala že v soboto z Budućnostjo in jo premagala.

Škedenj zopet prvi

Škedenj je to nedeljo igral z Ommsom in jo premagal z 2:1. Za zmago se mu ni bilo treba posebno truditi, ker je Ommsa nastopila samo lo igralci. S tem je prišel Škedenj na prvo mesto, ker Aurora, ki je imela eno tekmo še v dobru, to nedeljo ni igrala.

Piran je premagal Rojan z istim rezultatom, vendar pa mu ni šlo pri tej tekmi tako gladko, kot Škedenju. Rojan se je trudil, da nadoknadi zadnji forfait z Arrigonijem, kar mu pa vseeno ni uspelo zaradi velike tehnične premoči Pirana. Magdalena je igrala z Medužo in bila ob presenečenju vseh premagana z 1:2. Tovarna strojev se je spoprijela z Dreherjem in ga odpravila z malo visokim rezultatom 9:0. Prav tako je dosegel visok rezultat Arrigoni s Kostalungo (6:2), vendar pa bolj s pomočjo napak sodnika. Tekma med Miljami in Ponziano B se je pa končala z 2:0.

PEPA PIŠE JUCI

Draga Juca!

V Mrčedolu to nedeljo bila lepa je proslava, vsled katere Malalanu se je skoraj vnela glava. Babičevemu poziru tisoči so se odzvali, istočasno kar na prste je pristaše šel Vidali. Za bodočega ministra, ki ga kličejo Košuta, pa pretelka je nedelja bila vendar najbolj kruta. V mislih že lepo posedal na ministrskem je stolu, pa gredo vsi mimo njega in zbero se v Mrčedolu! Na Vidalijevem zboru kar na tihem so sklenili, da iz doline mrčedolske bodo ljudstvo napodili. Kmalu so prispele škvadre in po hrbtu jih dobile, take, da jih do volitev več ne bodo pozabile. To nedeljo je Vidali do zaključka moral priti, da se slava stara O.F. le ne dala bo razbiti. Mi veselimo uspeha in ne bomo popustili, dokler vseh, ki so pošteti, spet ne bomo pridobili. Nanking padel je te dneve, prišla vest je iz Kitajske. Bravo! A pri nas zdaj važne so priprave prvomajske. Le prav malo je še časa, treba se je potruditi; letos mora na naš praznik vse kakor po olju iti! Lani delali so zgago na ta dan nam šovinisti, zdaj to funkcijo prevzeli v roke so kominformisti. Mi ne enih in ne drugih čisto nič se ne bojimo, in pripravljamo se resno, da svoj praznik proslavimo. Nas ne eden in ne drugi malo ali nič ne moti, ker vemo, da smo še vedno kot doslej, na pravi poti. Da Vidali na stranpota med tem letom je zagazil sleherni bo proletarec danes, jutri to opazil. Prvi maj posebno letos je velikega značaja, ko nam poleg zapadnjakov še Vidalijec nagaja. Nas ne sme to nič motiti, še bolj mora nas podžgati,

kdor le more, mora ta dan slavnostim prisostvovati. Malalan pa naj na glavo se za prvi maj postavi, — če je namreč sploh mogoče stati brez glave na glavi. Te pozdravlja Tvoja Pepa

"Festa delle matricole"

Prihite! So študentje iz matere Italije v Trst in proslavljali tu svoj praznik z željo do priključitve našega mesta k Rimu. Na glavi so nosili klobuke, podobne ptičjim kljunom. Zelo simbolično! Mlečnozobi kljunj so čivkali o nečem kar je bilo in česar več ne bo. Enega izmed njih smo opazili, da je nosil nočno posodico s seboj. Tudi zelo simbolično! Ob vsem vpitju bodo dosegli le to kar spada v tako posodico.

Deio Justa Košute

Ko je še delal omenjeni preteklo sezono v Slovenskem narodnem gledališču, je zrežiral dvojce del. Značilno je, da sta se ti dve deli imenovali: Poč do zločina in Tako tudi bo. Sedaj se je amatersko spraval na Gorkijevo »Mater«. Letak ti pove »Matia«, pod vodstvom Justa Košute. Sladko se nasmeheš, če besedo mati razumeš v italijanskem pomenu.

Socialdemokratsko proslavljanje 1. maja Vidalijeve skupine

Prvi maj bodo Vidali in njegovi letos proslavljali pod geslom: »Kaj nas briga borba«. Vsa zadeva bo bolj podobna pustni veselici kot prazniku delavstva. Temu primerno je sestavljen ves njihov prvomajski spored ki vam ga tu nekoliko opišemo. Zabava bo pričela s koračnico »Se en liter ta boljšega«. nakar bo slavnostni govornik dvakrat pljunil na Jugoslavijo. To bo povod za prvo točko zabavnega programa. Ta točka bo nagradno pljuvanje. Kdor bo najbolj pljunil na sosedno državo, bo prejel v usnje vezan izvod informerske resolucije z lastnoročnim Vidalijevim podpisom. Nato bo sledila izvolitev »Miss Dela« in bo izbran najlepši »Lavoratorec«. Njima na čast bo godba zaigrala »boogie woogie«. Naslednja točka se bo imenovala »tekma v lažeh« Kdor bo izmisli največjo in najgršo laž na račun Jugoslavije, bo zmagal. Izven konkurence bodo v tej točki smeli tekmovali tudi Vidalijevi novinarji, ki bodo pozali ekshibicijsko izmišljanje neresnic. Sledilo bo blatenje narodno-osvobodilne borbe Jugoslavije; kdor v tej točki ne bo nič pokazal, bo moral za kazni zavpiti »živio Tito«, nakar ga bodo zaprli v temno sobo za eno uro, kjer bo moral pojesti pokvarjeno krajnsko klobaso, da se bo na lastne oči prepričal kako slabo se godi dandanes ljudem onkraj Opčin. Se dosti takih in slanih točk bo vseboval Vidalijev prvi maj. Le nečesa tam ne bo videti. Videti ne bo tistega smisla, ki ga bi moral prvi maj imeti. A to njimi ni mari. Glavno je pač, da se dan ne bo delalo.

Fotografija pobožnih želja

Gornja ploskev prikazuje sliko, kakršno se je Vidalijevemu fotografu posrečilo napraviti v nedeljo v Mrčedolu. Ta izredno uspešna fotomontaža je dobila od Vidalija prvo nagrado, ker je najbolj odgovarjala njegovim željam. Pravi, da se misli Schnellkaus sploh posvetiti fotomontiranju Vidalijevih pobožnih želja. Najbrže je tudi to v interesu internacionalizma,

Crvena Zvezda in Hajduk sta končala z gostovanjem

Crvena zvezda je ob koncu svojega nogometnega turnirja nastopila v Parizu s tekmo z moštvom Stad Red Starom, katerega je premagala s tesnim rezultatom 3:2. Beograjčani so dali dosti boljše igre od njihovih nasprotnikov, vendar na niso izkoristili vseh priložnosti za gol.

Hajduk je gostoval v Saarbrücken, kjer je izgubil tekmo z domačim istoimenskim moštvom z

2:3. Pozneje je pa nastopil v Marseilleu proti tamošnjemu Olympicu. Tekma se je končala neodločeno 2:2. Bila je vseskozi živahna in je potekala v premoči Splitčanov, ki pa te prednosti zaradi slabega streljanja na gol niso znali izkoristiti.

Pomladanskega cross se je letos udeležilo v celi Sloveniji vsega skupaj 48.000 tekmovalcev. Vendar pa se tekmovalci še nadaljujejo, tako da je pričakovati, da se bo število udeležencev prve letošnje monozične športne prireditve še znatno povečalo.

Osvoboditev

Prvi maj, praznik proletariata, praznik delovnega ljudstva vsega sveta, pomeni za nas tudi praznik osvoboditve. Pred štirimi leti na ta dan so prikorakali v Trst Titovi partizani ter se združili z oddelki «Delavske enotnosti». Bili so za nas to sončni dnevi, bila je to naša pomlad, naše vstajenje. V mestu so plapolale naše zastave, ljudstvo je navdušeno pozdravljalo svoje borce, fašisti in reacionarji so se potuhnil in poskrili.

Zaradi mednarodnih spletk, zaradi nenasitne pozrečnosti imperialistov je morala jugoslovanska osvobodilna vojska zapustiti osvobojeni Trst in se umakniti. Tedaj so prilezli na dan bivši fašisti kot ščurki ter se začeli pod varstvom tujih gospodarjev napihovati in počasi dvigati svoje glave. Toda to nas ni ustrašilo. Borili smo se naprej, kjer so se morali nehati boriti naši borci, smelo smo praznovali obletnice osvoboditve, vsak prvi maj je bil kakor ponovitev onih slavnih dni maja 1945. Po tržaških ulicah so se valile ogromne množice, odmevala je naša pesem, vihrale so rdeče in narodne zastave, tisoči mladih telovadcev so ponosno korakali po našem mestu in ga oživljali s svojimi barvami in zagorelimi močnimi tele-

si. Vsega tega se spominjamo v teh dneh, ko smo zaradi razbijanja vidaljevcev razdvojeni, ko bi radi spravili vse naše žrtve, vse one sončne in slavne dni v pozabo. Toliko bolj se spominjamo tega, ker nam hočejo našo zmago oporekati, ker se so v tem zanikanju naših slavnih tradicij reacionarjem pridružili tudi ljudje, ki se trka-jo na svoja prsa s svojim lažnim internacionalizmom.

Fašisti in šovinisti so že od vsega začetka oporekali osvoboditev Trsta Jugoslovanski vojski in tržaškim naprednim silam. Zvesti svoji metodi potvarjanja zgodovine, s katero so vedno spreminjali poraze v zmage, so si izmislili že leta 1945. svoje «brigade» in trdili, da so te brigade osvobodile Trst že same, še preden so prikorakali vanj partizani. Tako si upajo nesramno trditi ljudje, ki so do zadnjega dne služili Nemcem, ali pa igrali neko namisljeno vlogo upornikov sporazumno s Coceanijem, Pagninijem in Nemci.

V tej njihovi vlogi so jih podpirali in jih podpirajo anglo-ameriški imperialisti, ki oporekajo Sovjetski zvezi njen ogromni delež pri zmagi nad nacifašizmom, ki so jim bila partizanska in osvobodilna gibanja dobra le, dokler so na njih račun prihranili svoje žrtve.

V skladu z vsem tem zanikanjem partizanske borbe in žrtev je dr. Colombis, predsednik «italijanskih» partizanov, slavil po radiu njih zmage in popolnoma pozabil, da je osvobodila Trst Jugoslovanska vojska; v skladu s tem se je zopet oglašil v Voce Libera reški legionar in skvadrst Miani; v skladu s tem so naši preganjanci in mučitelji, sedaj včlanjeni v Legi, nesli vence na kraj usmrtitve padlih talcev v ul. Ghega.

Poslužujejo se naših žrtev, poslužujejo se naše borbe, da bi zakrili svoje fašistično poreklo s svojim «antifašizmom», da bi laže zakrinkali svojo podporo novemu fašizmu, ki se poraja pri nas in v Italiji in ki že hujša na novo vojno, da bi zopet zaslužil naše ljudstvo na Primorskem, v Dalmaciji in morda se dalje.

Vse njih početje pa je zaman. Vse laži, vse potvarjanje zgodovine ne more izbrisati dejstva, da je osvobodila Trst Jugoslovanska vojska skupno s tržaškimi demokratičnimi borci in da je za osvoboditev Trsta v zadnjih dneh darovalo svoje življenje 8000 borcev. Tem žrtvam bomo ostali zvesti in nadaljevali bomo in dokončali pot, ki so jo oni poskrpili s svojo krvjo.

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir, 12 jugolir. 5 din

TRST 1. maj 1949

LETO CETRTO številka 163

